

Gevaarlijke kinderen of kinderen in gevaar: het repatriëringsdilemma van Belgische kinderen van het kalifaat

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door (01807067) Libbrecht Delphine

Academiejaar 2021-2022

Promotor :
Prof. Dr. De Bondt Wendy

Commissaris :
Vercruyse Lisa

Aantal woorden: 16.747

Woord van dank

Gedreven om op te komen voor ‘vergeten slachtoffers’ in onze maatschappij startte ik de opleiding Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit van Gent. Deze masterproef vormt het sluitstuk van vier zeer boeiende en uitdagende jaren, die niet zo vlot hadden kunnen verlopen zonder de steun van verschillende mensen. Daarom uit ik graag een woordje van dank.

In het bijzonder wens ik professor De Bondt van harte te bedanken voor het aanreiken van dit boeiende en uitdagende onderwerp, het delen van nieuwe inzichten en het bieden van constructieve feedback doorheen het schrijven van deze masterproef. Het onderzoek dat werd uitgevoerd in functie van dit werkstuk bracht mij ontzettend leerrijke inzichten en helpt mij vormgeven aan de soort criminoloog die ik wil zijn in het werkveld.

Vervolgens wil ik ook mijn ouders bedanken om mij de kans te bieden deze opleiding te volgen. Bedankt voor jullie vertrouwen en voor de mogelijkheid om te kunnen verder studeren. Bedankt aan mijn vriend Robby voor het eeuwige geduld, de talloze peptalks en het bieden van een luisterend oor. Daarnaast wil ik ook mijn broer Miguel bedanken om steeds actief mee te denken en mij aan te moedigen doorheen dit traject. Tot slot wens ik Lise te bedanken om de rol als trouwe studiegenoot te vervullen en Jana om dag en nacht klaar te staan om ideeën uit te wisselen. Bedankt allemaal voor jullie betrokkenheid en onvoorwaardelijke steun. Ik heb het voorrecht gehad een trouw team aan mijn zijde te hebben tijdens zowel de mooie alsook iets moeilijkere momenten. Zonder jullie was het doorlopen van deze opleiding en in het bijzonder het schrijven van deze masterproef niet de positieve ervaring geweest als die ik er nu aan overhoud.

Een welgemeende ‘dikke merci’!

Delphine Libbrecht

Gent, mei 2022.

Abstract

There are still multiple children with a Belgian link scattered in the various refugee camps in Syria and Iraq. However, the repatriation concerning these ‘Belgian’ children trapped in IS conflict zones is a social, security and politically charged issue. There is reluctance on the part of the Belgian State to repatriate these children despite the fact that the State has firm legal obligations. When signing and ratifying the International Convention on the Rights of the Child, Belgium undertook to always safeguard the well-being of these ‘Belgian’ children and to act in the best interest of the child. However, the fate of the parents seems to cast a shadow over a possible repatriation of these children. For example, the lack of proof of parentage and jurisdiction of Belgium in Syria or Iraq are raised as an argument to avoid taking responsibility for repatriation. Next, there are political and public discussions based on fears of possible safety risks that these children would pose. However, these ‘Belgian’ children are usually very young and evaluations of already returned children show that they are not at all the ‘ticking time bombs’ as was first expected. Moreover, the current aid landscape is capable of supporting and reintegrating this vulnerable target group into society. In addition, failure to repatriate leads to a variety of consequences. These children grow up in inhumane conditions, become malnourished, need medical care and are confronted with fear and violence on a daily basis. On top of that, the influence of the Islamic State inside the camps is increasing, which makes these children very vulnerable to falling into the hands of this group (again). The lack of repatriation ensures that the circle of terrorism is fed and ‘Islamic State 2.0’ threatens to emerge.

This contribution aims to critically reflect on various arguments arising from the dilemma surrounding the repatriation of the so-called ‘Belgian’ children of the Caliphate. In doing so, it examines whether the Belgian State has a duty of care towards these children and whether repatriation is the best solution in the long term. These children are currently languishing in a camp without basic facilities, characterized by violence and deprivation. There is an urgent need to take responsibility in order to give these children the chance they never had.

Key words: Children of the Caliphate – Repatriation IS-Children – Children of FTF – Kalifaatkinderen – Repatriëring IS-kinderen – Kinderen van IS-strijders

Inhoudsopgave

Woord van dank	I
Abstract	II
Inhoudsopgave	III
Lijst met afkortingen	V
1. Inleiding	1
1.1. Introductie tot het onderwerp	1
1.2. Onderzoeksmethode	3
1.3. Situatieschets	4
1.3.1. Van het ontstaan van het kalifaat tot de val van Baghouz	4
1.3.2. De Belgische praktijk van 2017 tot 2020	5
2. Het juridisch kader	10
2.1. Inleiding	10
2.2. In het belang van het kind	11
2.3. Het verbod op wrede of onmenselijke behandelingen	11
2.4. Het recht om niet ingezet te worden in vijandelijkheden	12
2.5. Het recht van het kind om gereïntegreerd te worden	13
2.6. Het recht op een nationaliteit	14
2.7. Het recht om niet gescheiden te worden van de ouders	15
2.8. Het probleem met de rechtsmacht	17
2.9. Tussentijdse conclusie	18
3. Repatriëring van gevaarlijke kinderen of van kinderen in gevaar?	20
3.1. ‘Kalifaatkinderen’	20
3.2. ‘Belgische’ kinderen van het kalifaat	22
3.3. Het belang van repatriëring verder uitgelicht	24
3.3.1. Erbarmelijke omstandigheden	24

3.3.2.	Een voedingsbodem voor extremisme	25
3.3.3.	De toekomst(ige generatie) van IS	26
3.4.	De Belgische praktijk	27
3.4.1.	Vorbereiding tot repatriëring	28
3.4.2.	De eerste actieve repatriëring... mét moeders	29
3.5.	Tussentijdse conclusie	30
4.	De re-integratie van de Belgische kalifaatkinderen.....	32
4.1.	Handvaten en leidraden	32
4.2.	De Belgische praktijk	33
4.2.1.	Opstart van het hulpverleningstraject.....	33
4.2.2.	Ondersteuning	35
4.2.3.	Evaluatie	36
4.3.	Het belang van de moeders.....	37
4.4.	Een ontvangende samenleving.....	39
4.5.	Tussentijdse conclusie	41
5.	Conclusie.....	43
5.1.	Aanbevelingen	45
5.1.1.	Europees repatriëringsbeleid.....	45
5.1.2.	Gemeenschapsinterventies.....	46
	Literatuurlijst.....	47
	Persbericht.....	VI
	Bijlagen.....	VIII
	Data Management Plan.....	VIII

Lijst met afkortingen

AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
FTF	Foreign Terrorist Fighters
IS	Islamitische Staat
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
NCRK	Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
OCAD	Orgaan voor de Coördinatie en de Analyse van de Dreiging
OCJ	Ondersteuningscentrum Jeugdzorg
OM	Openbaar Ministerie
SDF	Syrian Democratic Forces
SDJ	Sociale Dienst Jeugdrechtbank
UVRM	Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens
VN	Verenigde Naties
VOS	Verontrustende opvoedingssituatie

1. Inleiding

1.1. Introductie tot het onderwerp

In vrijwel ieder gewapend conflict raken kinderen betrokken. Hoewel tot voor kort oorlogen zich veelal ver van onze Westerse samenleving afspelen, raken ook kinderen met een Belgische link getroffen door oorlogsgruwel en geweld. Zo wordt de Belgische overheid sinds enkele jaren geconfronteerd met het vraagstuk over hoe België dient te handelen ten aanzien van kinderen die omwille van de keuzes van hun Belgische ouders vastzitten in Syrië en Irak. Deze ouders maakten de keuze om af te reizen naar het (voormalige) kalifaat en zich te voegen bij de Islamitische Staat (IS). Sommige van deze *foreign terrorist fighters* (hierna: FTF) sleurden hun kinderen mee naar dit oorlogsgebied, anderen kregen daar kinderen. Zij zijn de zogenaamde Belgische kinderen van het kalifaat.

Dit vraagstuk mondt uit in een omstreden dilemma waarbij tal van argumenten pro en contra repatriëring van deze ‘Belgische kalifaatkinderen’ worden opgeworpen. Zo woedt er in België, net zoals in veel Europese landen, nog steeds een maatschappelijk, juridisch en politiek gevoelige discussie over de modaliteiten van repatriëring en re-integratie van deze kinderen (Laytouss, 2021).

De Belgische Staat nam lang een passieve houding aan ten aanzien van deze repatriëringskwestie (Renard & Coolsaet, 2018). Het Belgische beleid kenmerkt zich meermaals door een gebrek aan optreden en ontkenning van verantwoordelijkheden (Raets & Blondeel, 2020), wat logischerwijs een invloed heeft op de vorming van de publieke opinie.

Wanneer de publieke en politieke discussie wordt gevoerd, worden termen zoals ‘bomgordelkinderen’ (van San, 2019) of ‘tikkende tijdbommen’ (HLN, 2018) in het rond geslingerd. Dat de publieke opinie vijandig staat tegenover de repatriëring van deze kinderen, is niet onbegrijpelijk. Tal van gruwelijke verhalen bereikten de media waarbij IS de kinderen onderwerpt aan indoctrinatie en trainingskampen zodanig zij ingezet kunnen worden in de strijd (AIVD, 2017; Kizilhan, 2019). Dit resulteert in angst dat deze kinderen een veiligheidsrisico kunnen vormen voor onze Westerse samenleving bij een eventuele terugkeer.

Daartegenover beklemtonen voorstanders van repatriëring dat deze kinderen slachtoffers zijn van de daden en keuzes van hun ouders, daar zij er niet voor kozen om op te groeien in oorlogsgebied (Raets & Blondeel, 2020). Er wordt gepleit dat deze kinderen zich kunnen beroepen op verschillende rechten zoals bepaald in internationale humanitaire

rechtsinstrumenten (Renard & Coolsaet, 2018). Bovendien wordt vastgesteld dat het overgrote deel van deze ‘Belgische’ kinderen die vastzitten in IS-conflictgebied, zijn geboren in de schoot van het kalifaat en bijgevolg dus nog zeer jong zijn (Mehra & Paulussen, 2019). Daarom kan de vraag gesteld worden of de angst die uitgaat ten aanzien van deze ‘Belgische kalifaatkinderen’ wel terecht is.

Terwijl deze discussie wordt voortgezet en een actieve repatriëringsmissie van verschillende ‘Belgische’ kinderen die vastzitten in IS-conflictgebied uitblijft, dringt de nood aan een repatriëring zich verder op. Tienduizenden kinderen groeien momenteel op in vluchtelingen- en detentiekampen verspreid over Syrië en Irak waar de levensomstandigheden ronduit schrijnend zijn (Save the Children, 2020). Deze kinderen groeien op in een soort niemandsland waar hun leven wordt bepaald door de opkomst en ondergang van IS (Galindo, 2019).

Daarenboven kennen niet alleen deze kinderen nadelige gevolgen wanneer zij aan hun lot worden overgelaten, maar ook onze Westerse samenleving kan op lange termijn met gevolgen geconfronteerd worden (Edwards 2021). Verschillende bronnen waarschuwen dat deze kampen broeihaarden vormen voor radicalisering en IS er nog steeds veel invloed uitoefent (MacVicar, 2020, OCAD, 2021). Met andere woorden zou het niet repatriëren van deze ‘Belgische’ kinderen kunnen leiden tot een nieuwe generatie militanten en dus tot méér terrorisme in de plaats van minder (Raets & Blondeel, 2020).

Helaas wordt duidelijk dat het lot van de ouders een schaduw werpt over het repatriëringsdilemma rond deze kinderen. Het is makkelijk om onze ogen te sluiten en de problematiek te ontkennen, maar dat biedt geenszins een oplossing op lange termijn (Raets & Blondeel, 2020). Daarom tracht deze bijdrage dieper in te gaan op deze urgente mensenrechtenkwesitie zodat het debat omtrent de repatriëring van deze ‘Belgische’ kinderen van het kalifaat terug wordt aangescherpt. Dit onderzoek heeft tot doel een bijdrage te leveren in het formuleren van een antwoord op de volgende onderzoeksvraag:

“Heeft de Belgische Staat inspanningsverplichtingen ten aanzien van de ‘Belgische’ kinderen die zich bevinden in het (voormalige) kalifaat, en is repatriëring ook de beste oplossing op lange termijn?”

Ter beantwoording van deze centrale onderzoeksvraag wordt gepoogd een antwoord te formuleren op onderstaande deelvragen. Deze vragen zijn afgeleid uit verschillende argumenten die voortvloeien uit het repatriëringsdilemma omtrent de ‘Belgische’ kinderen die in IS-conflictgebied vastzitten.

- Is de Belgische Staat verantwoordelijk voor de repatriëring en re-integratie van de ‘Belgische’ kinderen die leven in IS-conflictgebied?
- Welke veiligheidsrisico’s gaan uit van de ‘Belgische’ kinderen van het kalifaat?
- Welke gevolgen brengt het niet repatriëren van deze ‘Belgische’ kinderen die vastzitten in IS-conflictgebied met zich mee?
- Is het Belgisch hulpverleningslandschap in staat om deze kinderen een constructieve re-integratie aan te bieden?

Deze bijdrage focust op de ‘Belgische’ kinderen die vastzitten in IS-conflictgebied, specifiek zij die werden meegesleurd door hun ouders of er zijn geboren. Daar het overgrote merendeel van deze kinderen werd geboren in de schoot van het kalifaat, maar dergelijk conflictgebied geen geboortebewijzen aflevert (De Bock, 2017), beschikken zij nog niet allemaal over de Belgische nationaliteit. Omwille van die reden wordt ‘Belgische’ tussen haakjes geplaatst en wordt gefocust op de kinderen met een Belgische link.

Omwille van de complexiteit van dit onderwerp zal de rest van dit inleidende hoofdstuk meer duiding geven over de verschillende argumenten die in dit actuele en omstreden dilemma worden opgeworpen. Zo wordt gestart met een historische schets over hoe het kalifaat is ontstaan, zich uitbreidde en vervolgens ten val kwam. Dit wordt gevolgd door een situatieomschrijving van 2017 tot 2020 betreffende de Belgische praktijk. Het tweede hoofdstuk tracht het juridisch kader te schetsen waarbij enerzijds enkele rechten van deze ‘Belgische’ kinderen van het kalifaat worden blootgelegd, en anderzijds de inspanningsverplichting van de Belgische Staat ten aanzien van deze kinderen wordt bepaald. Het derde hoofdstuk bespreekt welke kinderen gerepatriëerd (kunnen) worden, welke voor- en nadelen een repatriëring van deze kinderen inhoudt, en hoe vervolgens zo’n repatriëringsprocedure naar België wordt opgestart. Daaropvolgend zal het vierde hoofdstuk inzoomen op hoe het re-integratieproces van deze teruggekeerde ‘Belgische’ kinderen uit IS-conflictgebied is uitgewerkt en welke rol de moeders spelen in dit proces. Tot slot wordt een conclusie en enkele aanbevelingen geformuleerd.

1.2. Onderzoeksmethode

Voorliggend onderzoek poogt een antwoord te formuleren op bovenstaande onderzoeksvraag door middel van het uitvoeren van een bureauonderzoek, meer specifiek een diepgaande en actuele literatuurstudie. De beperkte wetenschappelijke aandacht omtrent dit onderwerp doch zeer actuele kwestie maken deel uit van de theoretische relevantie.

Dit onderzoek beperkt zich niet tot het louter beschrijven, maar tracht dieper in te gaan op de verschillende argumenten die voortvloeien uit het repatriëringsdilemma om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Om een zo ruim mogelijk inzicht te krijgen in de verschillende elementen die deze actuele kwestie beslaat, wordt gebruik gemaakt van voornamelijk wetenschappelijke artikels, rapporten en (juridische) tijdschriften in combinatie met wetgeving, rechtspraak en mediabronnen.

De voornaamste geraadpleegde databanken voor dit onderzoek zijn onder meer Google Scholar, ICCT Research Paper, Research Gate, JSOTR. Voor wetgeving en rechtspraak worden hoofdzakelijk Jurisquare, Juportal of de databank van de Vlaamse overheid geraadpleegd. Er wordt gezocht aan de hand van specifieke zoektermen, met als doel irrelevante artikels in dit onderzoek te vermijden. De voornaamste zoektermen en trefwoorden zijn ‘kalifaatkinderen’, ‘IS kinderen’, ‘kinderen kalifaat’ al dan niet gecombineerd met ‘repatriëring’ en ‘re-integratie’. Omwille van het internationale karakter van deze problematiek, werd ook veelal op de Engelstalige vertaling van deze termen gezocht.

1.3. Situatieschets

1.3.1. Van het ontstaan van het kalifaat tot de val van Baghouz

Onder invloed van de Arabische lente ontstonden in 2011 verschillende protesten tegen het Syrische regime van Bashar al-Assad, die uitgroeiden tot een jarenlange burgeroorlog. Verschillende groeperingen zoals Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS) welke actief was in Irak, maakten hiervan gebruik om hun praktijken en werkterrein verder uit te breiden richting Syrië. Uiteindelijk wordt op 29 juni 2014 de oprichting van een grensoverschrijdende ‘Islamitische Staat’¹ aangekondigd met Abu Bakr al-Baghdadi als kalief (Weggemans et al., 2016).

Ondanks het feit dat deze zelfverklaarde Islamitische Staat zijn oorsprong kent als uitloper van Al-Qaida in Irak, is het meer dan een terroristische organisatie (Amonson, 2018; Khatib, 2015; Zandee, 2015). Deze jihadistische groepering hanteert als doel een ‘blijvend en uitbreidend’ kalifaat te stichten en baseert zich hiervoor op een extremistische interpretatie van de sharia-wetgeving. Deze niet mis te verstane slogan beklemtoont dat de vestiging van het kalifaat in Syrië en Irak pas het begin betekent voor IS (Amonson, 2018; Khatib, 2015; Johnston et al.,

¹ Door de jaren heen kende de Islamitische Staat verschillende namen: ISIS, ISIL (Islamitische Staat in Irak en de Levant), en Daesh (Khan, 2014). Met het oog op de leesbaarheid zal consequent de afkorting IS gehanteerd worden.

2019). Het benadrukt hiermee de onbeperkte geografische uitbreiding van de fysieke grenzen van het kalifaat, alsook de expansie van de mondiale invloed ter ondersteuning van het bestaan ervan (Khatib, 2015; Zandee, 2015). De propagandamachine van IS deed zijn werk en wereldwijd sloten steeds meer jihadisten zich aan (AIVD, 2016; Zandee, 2015; Brinkel, 2015). Ook vanuit België reisden zowel mannen als vrouwen af naar IS-gebied om zich te voegen bij deze groepering (Bakker & de Bont, 2016; Bakker et al., 2019). Er wordt geschat dat minstens 413 Belgische FTF het kalifaat bereikten (Renard & Coolsaet, 2018).

In 2014 werd het kalifaat met een grote tegenslag geconfronteerd omwille van verschillende luchtaanvallen als gevolg van een internationale coalitie tegen IS (AlJazeera Centre For Studies 2016; Zandee, 2015). Op zaterdag 23 maart 2019 meldden de SDF dat het laatste bolwerk van IS, Baghouz, was gevallen (RTL Nieuws, 2019; Van Zon, 2019). Echter dient dit genuanceerd te worden, daar dit het einde van het zogeheten kalifaat betekent maar nog niet het einde van IS. Er wordt gevreesd en gewaarschuwd voor een heropleving (Azman, 2020; Johnston et al., 2019; Neurink, 2019). Op heden rapporteren verschillende bronnen dat vermoedelijk duizenden IS-strijders met hun families zijn ondergedoken in Syrië en Irak, evenals in Turkije (AIVD, 2018; Neurink, 2019). De organisatie heeft zich omgevormd tot een ondergrondse beweging (AIVD, 2018; Acheson & Paul, 2020).

Doorheen de jaren probeerden tal van IS-strijders en hun gezinnen het kalifaat te ontvluchten. Enerzijds omdat ze de nederlaag zagen aankomen, anderzijds omdat de beloofde levensstijl in het zogenaamde ‘paradijs’ niet verliep zoals verwacht (AIVD, 2017). Velen vluchtten naar onder andere de kampen Al-Hol en Al-Roj of werden gevangengenomen en er ondergebracht door de Koerdische autoriteiten (Acheson & Paul, 2020; Gorevan & Achilles, 2021). In deze kampen leven ook kinderen met een Belgische link samen hun moeder, anderen zijn wees of niet-begeleid.²

1.3.2. De Belgische praktijk van 2017 tot 2020

Op 22 december 2017 besliste de Nationale Veiligheidsraad dat kinderen jonger dan tien jaar, een automatisch terugkeerrecht hebben (Bakker et al, 2019; De Bondt, 2018; Renard & Coolsaet, 2018). Een repatriëring voor kinderen ouder dan tien jaar wordt geval per geval beoordeeld (Renard & Coolsaet, 2018). Echter bestaat er geen enkele juridische basis om dit

² NATIONALE COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (NCRK), *Advies over de onverwijilde repatriëring van alle Belgische kinderen en alle kinderen die onder de Belgische jurisdictie vallen en betrokken zijn bij gewapende conflicten in Syrië en Irak*, 19 mei 2019, https://ncrk-cnde.be/IMG/pdf/ncrk_adv_-_advies_repatriering-4.pdf

terugkeerrecht te verbinden aan een leeftijds criterium, daar het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van toepassing is op alle kinderen onder de achttien jaar (De Bondt, 2018).

Bovendien geldt dit terugkeerrecht niet zonder voorwaarden. Zo wou de overheid deze minderjarigen enkel repatriëren indien zij op eigen houtje een Belgisch Consulaat of Belgische Ambassade konden bereiken (De Bondt, 2018; Renard & Coolsaet, 2018). In eerste instantie dient aangehaald te worden dat België niet over een eigen ambassade of consulaat beschikt in Syrië (FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, z.d) of Irak (FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, z.d.). Hierdoor zijn deze kinderen genoodzaakt om naar het dichtstbijzijnde Belgische consulaat of ambassade te gaan in bijvoorbeeld Turkije (Loots et al., 2020; Renard & Coolsaet, 2018).

Vervolgens kan betwijfeld worden of het voor deze kinderen wel mogelijk is om aan deze voorwaarden te voldoen. In 2017 gaf OCAD, het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse in ons land, nog aan dat de grote meerderheid van deze kinderen de leeftijd van vier jaar amper bereikt had. Zestig procent van de toen minstens honderd aanwezige ‘Belgische’ kinderen met minstens één Belgische ouder is in oorlogsgebied geboren en slechts één op vijf is negen jaar of ouder. Zij werden als kind door hun ouders meegesleurd naar het kalifaat (De Bock, 2017). Bovendien wordt aangegeven dat het zelfs in veel gevallen onmogelijk is om de vluchtelingenkampen te verlaten (De Bondt, 2018; Gorevan & Achilles, 2021). Het op eigen kracht bereiken van de dichtstbijzijnde Belgische ambassade of consulaat gelegen in Turkije, lijkt in de praktijk met andere woorden quasi onmogelijk.

Een volgende vereiste bestaat uit het bewijzen van een bloedband met een Belgische onderdaan. Deze kinderen hebben recht op de Belgische nationaliteit (De Bock, 2017; FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, z.d.).³ De minderjarige dient hiervoor door middel van een DNA-test de biologische afstamming aan te tonen (Bakker et al., 2019; De Bondt, 2018; Renard & Coolsaet, 2018). Echter kan de vraag gesteld worden hoe dit kan omgezet worden in de praktijk. Het zou geen financiële hindernis mogen uitmaken die een terugkeer onmogelijk maakt (De Bondt, 2018; Kinderrechtencommissariaat, 2018). Daarnaast wordt het vaststellen van de afstamming bemoeilijkt, daar het kalifaat geen erkende geboortebewijzen aflevert (De Bock, 2017).⁴

³ Art. 8 Wetboek Belgische Nationaliteit 1984.

⁴ Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60.

Voorts wordt het repatriëren nog meer verhinderd doordat België geen uitleveringsverdragen heeft met Syrië of Irak. Dit brengt een juridisch complexe situatie met zich mee wat een actief repatriëringsbeleid in de weg staat (Bakker et al., 2019; Renard & Coolsaet, 2018). Dit maakt het bijgevolg onmogelijk om gedagvaarde of (bij verstek) veroordeelde FTF formeel uit te leveren (Bakker et al., 2019). De berechting van FTF valt buiten het bestek van dit werkstuk.

Al deze juridische en praktische moeilijkheden en een gebrek aan zichtbare stappen van de Belgische overheid om een repatriëring op poten te zetten, resulteerde in tal van rechtszaken aangespannen tegen de Belgische Staat, ingesteld door de ouders en grootouders van de kinderen die zich in IS-conflictgebied bevinden.⁵ Zo eisten de verzoekers bijvoorbeeld dat de Belgische Staat meer in het werk moest stellen om zowel zichzelf als hun kinderen te repatriëren naar België.⁶ De kortgedingrechters verklaarden deze ingestelde vorderingen ontvankelijk, ook al stond de afstammingsband tussen ouder en kind nog niet altijd vast. Deze beslissing steunde op het persoonlijke en rechtstreekse belang van de vermeende ouders om hun (kind)eren in België te laten opgroeien. Echter werd hiertegen hoger beroep aangetekend. Zo werd geoordeeld⁷ dat België geen bevoegdheid heeft in Syrië, waaruit een gebrek aan rechtsmacht volgt van België in die vluchtelingenkampen (Bakker et al., 2019; De Standaard, 2018).⁸ Met andere woorden heeft België wel een morele plicht om zich het lot van deze kinderen in Syrische vluchtelingenkampen aan te trekken, echter lijkt deze niet juridisch afdwingbaar te zijn (Bakker et al., 2019; Kinderrechtencommissariaat, 2018). Ook het repatriëren van enkel de kinderen bleek niet mogelijk, daar de Koerdische autoriteiten de repatriëring van de moeders veelal als voorwaarde stellen (Fadil, 2018; Raets & Blondeel, 2020).⁹ Hun weigering om moeder en kind te scheiden, staat volgens de Belgische Staat elke uitvoering tot repatriëring in de weg (Renard & Coolsaet, 2020)¹⁰, aangezien de Belgische regering de IS-moeders niet mee wil terughalen (De Morgen, 2019; Loots et al., 2020).

Het Brusselse Hof van Beroep oordeelde dat de Belgische Staat alle maatregelen dient te nemen om repatriëring van kinderen met de Belgische nationaliteit te organiseren, voor zover de

⁵ Brussel 12 september 2018, nr. 2018/KR/45; Rb. Brussel (NL.) 11 december 2019, nr. 2019/90/C.

⁶ Brussel 12 september 2018, nr. 2018/KR/45; Rb. Brussel (NL.) 11 december 2019, nr. 2019/90/C.

⁷ Brussel 12 september 2018, nr. 2018/KR/45; Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60; Brussel 5 maart 2020, nr. 2020/KR/3; E. Wauters & J. Wauters, "Moeders en kinderen van Syriëstrijders: over de volkenrechtelijke verplichtingen van de Belgische Staat." *TJK* 2019/1, p. 80-88.

⁸ E. Wauters. "Noot: De terugkeer van kinderen en ouder(s) uit Syrië: Nadruk op scheiding en bewijs van afstamming te midden van toenemende consternatie in de detentiekampen." *TJK* 2021/2, p. 136-142. (Hierna: E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142).

⁹ Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60.

¹⁰ Brussel (KG) (Fr.) 30 oktober 2019 JLMB 2019, afl. 39, 1862; E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

Koerdische autoriteiten en de ouders van de kinderen dit toelaten.¹¹ Echter werd ook geoordeeld dat er geen zekerheid bestaat dat deze kinderen over de Belgische nationaliteit kunnen beschikken omwille van een gebrek aan bewijs van afstamming van de kinderen ten opzichte van de moeders. De vorderingen werden bijgevolg onontvankelijk verklaard.¹² Hieruit volgt dat de kinderen hun rechten niet kunnen afdwingen en zich bijgevolg niet op het engagement tot repatriëring kunnen beroepen, zolang de afstamming tussen ouder en kind niet bewezen kan worden.

Helaas wordt vastgesteld dat er lang geen sprake was van een actieve uitvoering (Bakker et al., 2019),¹³ met alle schrijnende gevolgen van dien. Zo berichtte de media in 2019 dat er vijf ‘Belgische’ kinderen jonger dan twee jaar overleden waren in Syrische en Iraakse vluchtelingenkampen ten gevolge van niet verzorgde wonden of ondervoeding (De Morgen, 2019; HLN, 2019).

Worden beloften nagekomen?

Het duurde tot juni 2019 vooraleer de eerste kinderen werden gerepatriëerd (Galindo, 2019).¹⁴ Tijdens een Belgische diplomatieke reis worden 47 ‘Belgische’ kinderen in het Syrische kamp Al-Hol geïdentificeerd. 38 onder hen waren jonger dan vijf jaar en nog minstens negentig anderen zouden vermist zijn. Er wordt geschat dat er nog 137 tot 160 in Syrië zouden verblijven, verspreid over het door oorlog verscheurde land. Aan het einde van deze Belgische missie, worden zes kinderen gerepatriëerd (Galindo, 2019). Het gaat om vijf minderjarigen en een achttienjarige. Zij werden alle zes ontvoerd naar het kalifaat door hun ouders en verbleven zonder enige familie in een Koerdisch vluchtelingenkamp.¹⁵ Vier van hen zijn weeskinderen. De jonge meerderjarige vrouw, werd als tiener ontvoerd door haar vader om uitgehuwelijkt te worden aan een IS-strijder (Galindo, 2019; VRT NWS, 2019).

Via deze repatriëring wordt voor het eerst gevolg gegeven aan de belofte van de Belgische Staat in 2017 om zich actief in te zetten voor de repatriëring van kinderen jonger dan tien jaar die vastzitten in IS-conflictgebied. Hoewel deze zes kinderen niet de eersten zijn die kunnen

¹¹ Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60; De Brucker, L. “Noot: Het recht op consulaire bijstand vanuit nationaal-, Europees- en internationaalrechtelijk perspectief. Naar een subjectief recht op repatriëring voor kinderen van Syriëstrijders?” *TJK*, 2020/3, 194-210.

¹² Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60; De Brucker, L. “Noot: Het recht op consulaire bijstand vanuit nationaal-, Europees- en internationaalrechtelijk perspectief. Naar een subjectief recht op repatriëring voor kinderen van Syriëstrijders?” *TJK*, 2020/3, 194-210.

¹³ E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

¹⁴ E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

¹⁵ E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

terugkeren naar België, is deze repatriëring wel de eerste onder leiding van de Staat sinds dat erkend werd dat het vertrek van Belgische jihadstrijders een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Helaas bleek niet duidelijk wanneer en of er nog meer kinderen zouden gerepatriëerd worden (Galindo, 2019).

Waarom werden de overige kinderen die zich in hetzelfde kamp bevonden niet mee gerepatriëerd? Quasi al deze kinderen voldeden aan de leeftijdsvoorwaarden om gerepatriëerd te worden. Schuilt hier een ruwe ondertoon dat deze gerepatriëerde kinderen ‘de gelukkigen’ zijn dat zij helemaal alleen zonder ouders in de kampen verbleven? Volgens Galindo (2019) bestaat het ‘probleem’ uit het feit dat de overgebleven kinderen geen weeskinderen zijn. De Koerdische autoriteiten weigeren een scheiding tussen ouder en kind toe te staan dus de Belgische Staat argumenteerde dat deze weigering elke uitvoering in de weg stond.¹⁶

In juni 2020 komen drie IS-vrouwen en zes van hun kinderen aan in België, echter was deze terugkeer niet het gevolg van een actieve repatriëring. Deze vrouwen slaagden erin om met hun kroost te ontsnappen uit de handen van de Koerden en te vluchten naar Turkije, die hen vervolgens terugstuurde naar België. Enkele maanden later stuurde Turkije nog een IS-vrouw met haar drie kinderen terug (Van Vlierden, 2021).¹⁷

¹⁶ Rb. Brussel (KG) (NL.) 25 februari 2020, 2020/XX/C (rolnummer geanonimiseerd); E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

¹⁷ E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

2. Het juridisch kader

Het is noodzakelijk om het juridisch kader te schetsen omtrent de ‘Belgische’ minderjarigen, daar hier verschillende rechten en plichten uit voortvloeien. Het Adviesorgaan van de NCRK¹⁸ benadrukt dat de ‘Belgische’ kinderen uit IS-conflictgebied steeds moeten beschouwd worden als slachtoffers van ernstige schendingen van hun rechten. Dit bleek uit hun verzoek aan de Belgische Staat tot repatriëring van alle kinderen die onder Belgische jurisdictie vallen en betrokken raakten bij het conflict in Syrië en Irak.

In wat volgt worden enkele grote ‘juridische krachtlijnen’ besproken die relevant zijn voor de kwestie van terugkerende ‘Belgische’ kinderen uit IS-conflictgebied. Op die manier wordt nagegaan in welke mate de wetgeving bepaalde argumenten om wel of niet te repatriëren kracht bijzet. De opsomming van deze rechten betreft geen exhaustieve lijst.

2.1. Inleiding

Er zullen enkele belangrijke (inter)nationale afspraken, kaders en richtlijnen aan bod komen die relevant (kunnen) zijn voor de kwestie van ‘Belgische’ minderjarigen die vastzitten in IS-conflictgebied. Hierbij speelt het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) de meest prominente rol, dat werd aangenomen op 20 november 1989 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, en waar België bijgevolg partij van is.

Over de hele wereld schaarden alle landen met uitzondering van de Verenigde Staten zich achter de basisprincipes van dit kinderrechtenverdrag. Dit maakt dat het IVRK hét mensenrechtenverdrag is, daar het op nummer één staat in de ranglijst van de meest geratificeerde verdragen. Al deze Staten, en zo ook België, legden bij de ondertekening en ratificering van dit verdrag zichzelf de verplichting op alle bepalingen opgenomen in dit verdrag na te leven (De Bondt, 2018). Daar minderjarigen ook aanspraak maken op algemenere mensenrechtenverdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM), wordt een apart verdrag specifiek gericht op minderjarigen noodzakelijk geacht. De reden hiervoor wordt in de preambule van het IVRK beschreven, namelijk dat de ‘lichamelijke en geestelijke onrijpheid’ van kinderen een ‘bijzondere bescherming en zorg’ behoeven.¹⁹

¹⁸ NATIONALE COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (NCRK), *Advies over de onverwijilde repatriëring van alle Belgische kinderen en alle kinderen die onder de Belgische jurisdictie vallen en betrokken zijn bij gewapende conflicten in Syrië en Irak*, 19 mei 2019, https://ncrk-cnde.be/IMG/pdf/ncrk_adv_-_advies_repatriering-4.pdf

¹⁹ Preambule IVRK.

2.2. In het belang van het kind

Het belang van het kind staat steeds centraal bij alle maatregelen of aangelegenheden die het kind betreffen. Dit is verankerd in zowel nationale²⁰ als internationale²¹ wetgeving en is bijgevolg één van de belangrijkste argumenten om vóór de repatriëring van ‘Belgische’ minderjarigen te pleiten. Concreet betekent dit dat de Belgische regering het belang van het kind als eerste in overweging dient te nemen aangaande het beleid ten aanzien van deze minderjarigen in IS-conflictgebied als van de teruggekeerde minderjarigen. Het IVRK verplicht België als verdragsstaat ertoe het kind te verzekeren van de nodige zorg en bescherming voor zijn of haar welzijn wanneer de ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.²² Hierbij aanvullend verplicht artikel 6 de Belgische (verdrags-)staat ertoe het inherente recht op leven van het kind te erkennen en te waarborgen, alsook in de ruimst mogelijke mate diens ontwikkeling en de mogelijkheden tot overleven van het kind te garanderen.²³

Dit principe is uiterst belangrijk in het repatriëringsdilemma van ‘Belgische’ minderjarigen die momenteel opgroeien in het voormalige kalifaat. Deze kinderen kwijnen weg in kampen zonder volwaardige basisvoorzieningen, tussen gewapende groepen in een conflictgebied. Opgroeien in dergelijke schrijnende omstandigheden kunnen nooit in het belang van het kind zijn.

Daarnaast benadrukt het Adviesorgaan van het NCRK dat het belang van het kind geval per geval dient bepaald te worden door gekwalificeerde en onafhankelijke professionals die een transparante behandeling garanderen. Hierbij wordt rekening gehouden met de volledige situatie van het kind, alsook zijn of haar mening en dit in overeenstemming met de leeftijd en diens ontwikkeling. Bovendien dient dit ook gegarandeerd te worden ten aanzien van de minderjarigen die onlangs de meerderjarigheid bereikten en speciale bescherming vereisen, in het bijzonder wanneer dit recht niet kon uitgeoefend worden tijdens de minderjarigheid.²⁴

2.3. Het verbod op wrede of onmenselijke behandelingen

Vervolgens wordt het verbod op folteringen of iedere vorm van wrede, onterende of onmenselijke behandeling of bestraffing opgelegd.²⁵ Daarnaast bepaalt artikel 37 IVRK dat de

²⁰ Art. 22bis lid 4 Gw.

²¹ Art. 3 lid 1 IVRK.

²² Art. 3 lid 2 IVRK.

²³ Art. 6 IVRK.

²⁴ NATIONALE COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (NCRK), *Advies over de onverwijilde repatriëring van alle Belgische kinderen en alle kinderen die onder de Belgische jurisdictie vallen en betrokken zijn bij gewapende conflicten in Syrië en Irak*, 19 mei 2019, https://ncrk-cnde.be/IMG/pdf/ncrk_adv_-_advies_repatriering-4.pdf

²⁵ Art. 37 IVRK; art. 3 EVRM; art. 7 BUPO-Verdrag; VN-Folterverdrag.

gevangenneming van een kind overeenkomstig de wet geschiedt en slechts als uiterste maatregel en voor zo'n kort mogelijke duur gehanteerd mag worden.²⁶ Dit artikel wordt belicht, daar het van toepassing is op de schrijnende situatie waarin 'Belgische' minderjarigen opgroeien in IS-conflictgebied. Dit wordt later (zie 3.3.) verder uitgelicht. Vervolgens is het veelal onmogelijk om de kampen te verlaten en verblijven sommige kinderen daar reeds verschillende jaren. Hieruit kan de assumptie gemaakt worden dat artikel 37 IVRK geschonden wordt.

2.4. Het recht om niet ingezet te worden in vijandelikheden

Artikel 38 lid 2 IVRK bepaalt dat verdragsstaten alle uitvoerbare maatregelen dienen te nemen om de inzet van kinderen jonger dan vijftien jaar in vijandelikheden te voorkomen.²⁷ Lid 4 van dit artikel verplicht verdragsstaten alle uitvoerbare maatregelen te nemen ter waarborging van de bescherming en verzorging van kinderen die getroffen zijn door een gewapend conflict, en dit in overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht zodanig de burgerbevolking te beschermen in deze gewapende conflicten.²⁸

Dit artikel wordt uitgebreid door het Facultatief Protocol van 25 mei 2000 inzake de Rechten van het Kind over de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten. Dit Protocol trad in België in werking op 6 juni 2002 en is een van de drie facultatieve protocollen waarmee het IVRK wordt aangevuld (Kinderrechtencommissariaat, 2022). Dit Protocol breidt artikel 38 IVRK verder uit²⁹ door de leeftijdsgrens voor het verbod van de inzet van kinderen in gewapende vijandelikheden op te trekken van vijftien naar achttien jaar, aldus artikel 3³⁰ van het Protocol. Hierdoor wordt de deelname van kinderen aan gewapende conflicten alvast qua leeftijd verder beperkt.

Daarnaast wordt het verbod op de inzet en rekrutering van minderjarigen beklemtoond door artikel 4 lid 1³¹ en gebiedt artikel 4 lid 2 de verdragsstaten alle uitvoerbare maatregelen te nemen om dergelijke acties te voorkomen.³² Dit eerste lid is van belang aangezien gekend is dat IS minderjarigen rekruteert en inzet in de strijd (AIVD, 2017). Het tweede lid is van belang daar dit voorschrijft dat Staten alle maatregelen dienen te nemen om de rekrutering van

²⁶ Art. 37 IVRK.

²⁷ Art. 38 lid 2 IVRK.

²⁸ Art. 38 lid 4 IVRK.

²⁹ Vandewiele 2006, p. 19

³⁰ Art. 3 Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict.

³¹ Art. 4 lid 1 Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict.

³² Art. 4 lid 2 Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict.

minderjarigen tegen te gaan. Echter raken verhalen bekend van vluchtelingenkampen die overvallen worden door IS of vinden er ontsnappingen plaats (International Crisis Group, 2019; Renard & Coolsaet, 2018; Renard & Coolsaet, 2020; Vrancken, 2021). Dit maakt dat kinderen – en zo mogelijks ook ‘Belgische’ kinderen – terug in handen vallen van IS en op latere leeftijd wél ingezet worden in de strijd (Renard & Coolsaet, 2018). Dit risico geeft extra gewicht aan het belang van artikel 4 lid 2 om als Belgische Staat alle maatregelen te nemen om rekrutering en inzet in de strijd te voorkomen, waaronder de repatriëring van deze minderjarigen kan verstaan worden.

Vervolgens is artikel 6 lid 3 van dit Facultatief Protocol essentieel bij de terugkeer van deze minderjarigen. Dit artikel verplicht de Staten die partij zijn, waaronder België, om alle haalbare maatregelen te nemen teneinde personen binnen hun rechtsmacht te demobiliseren die werden gerekruteerd of ingezet bij vijandelijkheden op een wijze die strijdig is met dit Protocol. Indien nodig zullen de verdragsstaten passende bijstand verlenen aan deze personen, gelet op hun fysiek en psychisch herstel en sociale re-integratie in de samenleving.³³

2.5. Het recht van het kind om gereïntegreerd te worden

Hierop volgt dat kinderen het recht hebben om gereïntegreerd te worden in de samenleving. Artikel 39 IVRK is relevant bij terugkerende kinderen uit IS-conflictgebied, daar het de re-integratie van deze kinderen in onze samenleving verplicht. Dit artikel legt vast dat verdragsstaten alle passende maatregelen nemen ter bevordering van het lichamelijk en psychologisch herstel, alsook de re-integratie in de maatschappij van kinderen die slachtoffer zijn van iedere vorm van verwaarlozing, exploitatie of misbruik, foltering of welke andere vormen ook van onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing; of gewapende conflicten.³⁴ Door ratificatie van dit verdrag heeft België zich verbonden aan de verplichting om uitgebreide inspanningen te leveren om een geslaagde en aangepaste re-integratie te bewerkstelligen. Zowel de re-integratie als het herstel moeten plaatsvinden in een omgeving die gunstig is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Hierbij aanvullend is Resolutie 2396, aangenomen in 2017 en bovendien de meest recente resolutie van de VN-Veiligheidsraad inzake FTF, van belang binnen deze kwestie, daar het zich uitspreekt over de re-integratie van teruggekeerde kinderen uit gewapende conflictgebieden. Lidstaten dienen re-integratie- en rehabilitatiemaatregelen te nemen die deze kinderen

³³ Art. 6 lid 3 Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict.

³⁴ Art. 39 IVRK.

behandelen op een wijze die hun rechten en waardigheid eerbiedigt, overeenkomstig het internationaal recht.³⁵

Vervolgens is ook de re-integratie van kinderen die betrokken raken bij vijandelijkheden in de samenleving het ultieme doel van de Paris Principles³⁶. Er wordt een inclusieve aanpak van re-integratie gehanteerd, in een zo vroeg mogelijk stadium en in alle fasen van het proces. Deze inspanningen bestaan uit het verlenen van steun op onder andere psychosociaal, gezondheids-, en educatief vlak, alsook gezinshereniging.³⁷ Deze Paris Principles hanteren een kinderrechtenbenadering, waarmee bedoeld wordt dat alle maatregelen gericht op het voorkomen van rekrutering en inzet van kinderen in gewapende conflicten, het bewerkstelligen van de vrijlating van deze kinderen, de re-integratie van deze kinderen alsook het creëren van een zo beschermend mogelijke omgeving, ontwikkeld worden binnen het mensenrechtenkader.³⁸ Vervolgens is de re-integratie van kinderen het proces waarbij het kind terechtkomt in een burgermaatschappij, een identiteit én rol krijgt als burger die geaccepteerd wordt door zowel de familie als de gemeenschap in een context van lokale en nationale verzoening.³⁹

2.6. Het recht op een nationaliteit

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds duidelijk werd, zijn er zowel kinderen meegenomen naar het kalifaat door één of beide ouders, alsook werden er kinderen geboren in conflictgebied in Syrië en Irak.

De eerste groep kinderen betreft kinderen die in België zijn geboren en reeds de Belgische nationaliteit toegekend kregen zoals bepaald in het Wetboek van de Belgische Nationaliteit van 28 juni 1984.⁴⁰ Deze kinderen werden meegesleurd door hun ouder(s) naar het kalifaat. Zo is er in sommige gevallen sprake van internationale kinderontvoering (De Standaard, 2020; Galindo, 2019), wat wordt gedefinieerd als de situatie waarbij één ouder zijn kind(eren) meeneemt naar het buitenland zonder dat de andere ouder daar toestemming voor gaf; mits aan enkele voorwaarden wordt voldaan: de achtergebleven ouder had en oefende daadwerkelijk

³⁵ Resolutie 2396 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (21 december 2017), UN Doc. S/RES/2396 (2017).

³⁶ Deze Paris Principles zijn een niet bindend, internationaal *soft law* instrument (Wolfsteller, 2021). België verbond zich ertoe deze beginselen te volgen (Ministère de l'Europe et de affaires étrangères, 2022)

³⁷ Paris Principles 2007.

³⁸ Paris Principles 2007, par. 3.0.

³⁹ Paris Principles 2007, par. 7.30-7.32.

⁴⁰ Overeenkomstig Wetboek Belgische Nationaliteit van 28 juni 1984.

ouderlijk gezag uit op het moment van de ontvoering van het minderjarig kind (Child Focus, 2022).

Vervolgens bestaat er een tweede groep kinderen die een link heeft met België. Het overgrote merendeel van deze zogenaamde ‘kalifaatkinderen’ is geboren uit één of beide Belgische ouders in de schoot van het kalifaat. Echter is het kalifaat een soort ‘niemandsland’ die geen geboortebewijzen aflevert (De Bock, 2017; Van der Heide & Geenen, 2017),⁴¹ wat maakt dat deze kinderen gekwalificeerd worden als feitelijk staatloos (Van der Heide & Geenen, 2017). Hieruit volgt dat het beschikken over de Belgische nationaliteit één van de belangrijkste aspecten is om de andere rechten van deze kinderen te kunnen realiseren. Nochtans heeft een kind het recht om vanaf de geboorte een nationaliteit te verwerven,⁴² wat in deze omstandigheden onmiskenbaar geschonden wordt. De *Key Principles* van de Verenigde Naties aangaande de bescherming, repatriëring, vervolging, rehabilitatie en re-integratie van vrouwen en kinderen die banden hebben met terroristische groeperingen zoals weergegeven op de VN-lijst, vullen dit recht aan. Zo wordt bepaald dat de lidstaten de kinderen die geboren worden uit hun onderdanen moeten aanvaarden, alsook deze kinderen de nationaliteit moeten verlenen en bijgevolg alle nodige maatregelen treffen om te voorkomen dat zij staatloos worden.⁴³

Dit wordt versterkt door het VN-Verdrag tot Beperking der Staatloosheid van 1961, dat bepaalt dat de Belgische Staat een internationaal engagement heeft ten aanzien van deze kinderen (UNHCR, 2014). België moet de nationaliteit verlenen aan degene die niet geboren is op Belgische grondgebied en anders staatloos zou zijn, indien één van beide ouders op het moment van de geboorte de Belgische nationaliteit bezat.⁴⁴ Dit maakt dat de kinderen die geboren zijn in IS-conflictgebied uit één of beide Belgische ouders, het recht hebben om erkend te worden en de Belgische nationaliteit ontvangen.

2.7. Het recht om niet gescheiden te worden van de ouders

Vervolgens bepaalt artikel 9 IVRK dat het kind het recht bezit om niet gescheiden te worden van zijn of haar ouders, tenzij een scheiding uiterst noodzakelijk én in het belang van het kind is.⁴⁵ Ook dit artikel is zeer relevant binnen de kwestie rond terugkerende minderjarigen uit IS-

⁴¹ Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60.

⁴² Art. 7 lid 1 IVRK; art. 15 UVRM; art. 24 lid 3 BUPO-Verdrag.

⁴³ Guterres, A. *Key Principles for the Protection, Repatriation, Prosecution, Rehabilitation and Reintegration of Women and Children with Links to United Nations Listed Terrorist Groups*. United Nations, 2019.

⁴⁴ Art. 4 Verdrag van de Verenigde Naties tot Beperking der Staatloosheid in 2014.

⁴⁵ Art. 9 IVRK.

conflictgebied, daar publieke en politieke onenigheid bestaat over het al dan niet mee repatriëren van de moeders⁴⁶ van deze kinderen.

In lijn met het IVRK roepen de Koerdische autoriteiten de Westerse landen op om de kinderen samen met hun moeders te repatriëren die in het bezit zijn van de nationaliteit van dat land.⁴⁷ Echter toonde België zich in het verleden zeer terughoudend in de toepassing hiervan omwille van het feit dat België, net zoals veel andere Westerse landen, de moeders ter plaatse wil laten berechten (Raets & Blondeel, 2020; van San, 2019; Galindo, 2019). Met andere woorden worden ofwel de kinderen samen met hun moeders gerepatriëerd, ofwel wordt geen van beiden teruggehaald. Echter lijkt het uitblijven van een repatriëring van deze kinderen uit onwil van de Belgische Staat om de ouders terug te halen, op zijn minst zorgwekkend. Het aspect van berechting van de ouders valt buiten het bestek van deze masterproef.

Artikel 9 geeft aan dat de scheiding tussen ouder en kind in het belang van het kind dient te zijn, wat een zeer moeilijke afweging uitmaakt. Een scheiding tussen ouder en kind kan traumatisch ervaren worden, maar kan in principe wel overwogen worden indien dit in het belang van het kind is. Net zoals in België de jeugdrechter kan beslissen om in bepaalde situaties de kinderen in hun belang uit huis te plaatsen, lijkt het in deze omstandigheden ook een mogelijke en aanvaardbare optie. Zolang het kind op regelmatige basis persoonlijk contact kan onderhouden met zijn of haar ouder(s) in geval van een scheiding, maakt het geen schending uit van artikel 9 lid 3 IVRK⁴⁸. Immers lijkt dit zeer moeilijk realiseerbaar in deze situatie, wanneer de moeder achterblijft in een van de vluchtelingenkampen.

Deze afweging sluit overigens ook aan bij de vraag hoe gereageerd moet worden wanneer een IS-moeder geen toestemming verleent om haar kinderen te laten repatriëren naar België, wat echter vereist wordt om een repatriëring mogelijk te maken (OCAD, 2021). De vraag wat het meeste primeert in het belang van het kind, wordt opnieuw voorwerp van discussie: een repatriëring naar een veilige omgeving of het recht om niet gescheiden te worden van de ouder?

Enerzijds dient de bevoegdheid van de moeder om dergelijke beslissing te nemen gerespecteerd te worden. Anderzijds kan de vraag gesteld worden in welke mate deze 'IS-vrouwen' in staat zijn om een geldige, vrije en geïnformeerde beslissing te nemen voor een scheiding. Naast de precare situaties waarin zij zich bevinden, heerst er een machtsverschil tussen deze moeders

⁴⁶ Daar inwoners van de vluchtelingenkampen hoofdzakelijk vrouwen en kinderen zijn (Unicef, 2019; Save the Children, 2022), zal steeds worden verwezen naar de moeders.

⁴⁷ Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60; E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

⁴⁸ Art. 9 lid 3 IVRK.

en de Belgische Staat. Bovendien zou het niet verlenen van toestemming door een moeder om haar kind(eren) te laten repatriëren zonder haar, niet zomaar aanvaardbaar mogen zijn om volledig af te zien van een repatriëring van de kinderen. Het lijkt in het belang van het kind eerder noodzakelijk om een gekwalificeerd multidisciplinair team van professionelen een beoordeling te laten formuleren om bijgevolg een beslissing te nemen welke passende diensten kunnen verleend worden (Rights & Security International, 2022).

2.8. Het probleem met de rechtsmacht

Tot slot wordt de rechtsmacht van naderbij bekeken. Bij het overlopen van enkele relevante rechten van kinderen die terugkeren uit het (voormalige) kalifaat, mag niet voorbijgegaan worden aan de opgenomen rechtsmachtsclausules in deze besproken verdragen waardoor veel verplichtingen van de Belgische Staat afgezwakt worden.

Zo stelt het kinderrechtenverdrag dat de verdragsstaten verplicht worden om de in het verdrag beschreven rechten te waarborgen en te eerbiedigen zonder enige vorm van discriminatie, en dit voor elk kind onder hun rechtsmacht.⁴⁹ Deze non-discriminatieverplichting vereist dat verdragsstaten actief tot identificatie van (groepen van) kinderen overgaan van wie de rechten speciale maatregelen vereisen, en deze te erkennen en te verwezenlijken.

Bij de kwestie omtrent ‘Belgische’ minderjarigen die zich bevinden in IS-conflictgebied, is het begrip rechtsmacht zeer relevant. De Belgische Staat heeft geen rechtsmacht in Syrië en Irak, waardoor het concept rechtsmacht als argument opgeworpen wordt om zowel minderjarigen als IS-moeders niet te hoeven repatriëren. Zo werd ook geoordeeld in de Belgische rechtspraak⁵⁰ waardoor het realiseren of afdwingen van de rechten van deze minderjarigen zeer moeilijk wordt. Zowel de moeders als de kinderen vallen met andere woorden niet onder de rechtsmacht van de Belgische Staat volgens artikel 1 EVRM, waaruit volgt dat België de rechten en vrijheden die voortvloeien uit het EVRM hen niet kan verzekeren.⁵¹

Ondanks dat het IVRK zich beperkt tot minderjarigen die onder de Belgische rechtsmacht vallen, vereist artikel 2 IVRK⁵² niet nadrukkelijk dat deze minderjarigen zich ook op het grondgebied van de desbetreffende verdragsstaat, nl. België, moeten bevinden. Abramson

⁴⁹ Art. 2 IVRK.

⁵⁰ Brussel 12 september 2018, nr. 2018/KR/45; Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60; E. Wauters & J. Wauters, “Moeders en kinderen van Syriëstrijders: over de volkenrechtelijke verplichtingen van de Belgische Staat.” *TJK* 2019/1, p. 80-88.

⁵¹ De Brucker, L. “Noot: Het recht op consulaire bijstand vanuit nationaal-, Europees- en internationaalrechtelijk perspectief. Naar een subjectief recht op repatriëring voor kinderen van Syriëstrijders?” *TJK*, 2020/3, 194-210.

⁵² Art. 2 IVRK.

(2008) stelt dat er bewust geen territorialiteitsvereiste werd opgenomen in artikel 2 lid 1, omdat een staat ook rechtsmacht kan hebben buiten zijn landsgrenzen. Indien dit het geval is, is de verdragsstaat verplicht de minderjarigen die zich op dergelijk gebied bevinden te behandelen conform het IVRK.

Echter kan de vraag gesteld worden of de discussie omtrent de rechtsmacht er effectief toe doet binnen het repatriëringdilemma en bijgevolg als gegronde argument wordt opgeworpen om zich als Staat te onttrekken aan de verantwoordelijkheid om deze kinderen te repatriëren. Als België de ‘Belgische’ kinderen wilt terughalen uit de vluchtelingenkampen en de Koerdische autoriteiten staan dit toe, dan is een repatriëring in principe realiseerbaar. Als België bereid is om in te gaan op de voorwaarde van de Koerden om ook de moeders mee te repatriëren, dan valt het argument van een gebrek aan rechtsmacht eigenlijk weg of maakt het althans geen onoverkomelijke hindernis meer uit.

2.9. Tussentijdse conclusie

Dat de Belgische Staat de kinderen van FTF moet repatriëren, vindt zijn juridische grondslag in verschillende bepalingen. Wanneer de rechten van de ‘Belgische’ kinderen die zich bevinden in IS-conflictgebied van naderbij bekeken worden, kan geconcludeerd worden dat hun rechten geschonden worden zolang een repatriëring uitblijft. Zo wordt geen gevolg gegeven aan het belang van het kind, wat overigens één van de belangrijkste redenen uitmaakt om voor de repatriëring van deze kinderen te pleiten. De wrede en mensonterende situaties in de vluchtelingenkampen alsook het uitblijven van een repatriëring ten aanzien van deze kinderen staat volledig haaks op dit recht. Met andere woorden dient elke beslissing van de Belgische Staat die gevolgen inhoudt voor het kind, steeds te vertrekken vanuit het kind zijn of haar belang. Ondanks de Staat ook verantwoordelijk is voor het veiligheidsaspect in deze kwestie, mogen deze overwegingen in geen geval afbreuk doen aan de kinderrechten.

Er kan besloten worden dat enkele argumenten die opgeworpen worden om deze ‘Belgische’ minderjarigen niet te hoeven repatriëren, ongegrond zijn. De kinderen die geboren zijn in IS-conflictgebied uit één of beide Belgische ouders, hebben het recht om de Belgische nationaliteit te ontvangen. België moet bovendien alle nodige maatregelen treffen om te voorkomen dat deze kinderen staatloos worden. Hieruit kan afgeleid worden dat dit ook bestaat uit het helpen bepalen van de afstamming tussen moeder en kind en het regelen van de nodige administratieve zaken om deze kinderen van de nationaliteit te voorzien.

Vervolgens heeft het kind het recht om niet gescheiden te worden van zijn of haar ouders, tenzij een scheiding uiterst noodzakelijk en in het belang van het kind is. Hoewel dit binnen het repatriëringdilemma een moeilijke afweging uitmaakt, kan het wel overwogen worden. Echter stellen de Koerden het mee repatriëren van de moeders met een Belgische nationaliteit als voorwaarde om het kind te kunnen repatriëren. Dit maakt dat België in de meeste gevallen twee keuzes heeft: ofwel repatriëren we de kinderen mét hun moeders, ofwel wordt geen van beiden gerepatriëerd. Het uitblijven van een repatriëring van deze kinderen, daar België niet happig is op een repatriëring van de ouders, resulteert echter in het feit dat België zich schuldig maakt aan ernstige schendingen van de rechten van deze kinderen.

Hierbij aanvullend wordt het probleem betreffende het gebrek aan rechtsmacht van België in de vluchtelingenkampen opgeworpen als argument dat het een repatriëring in de weg staat. Echter hoeft het gebrek aan rechtsmacht geen probleem uit te maken om deze kinderen te repatriëren, zolang de Koerden een repatriëring toelaten. Het gebrek aan rechtsmacht van België in Syrië doet anders verwoord, geen afbreuk aan het feit dat België haar onderdanen kan, mag en zelfs moet terughalen.

Er kan besloten worden dat zolang deze kinderen niet gerepatriëerd worden, zij slachtoffer zijn en blijven van de daden van hun ouders en dat de Belgische Staat zich schuldig maakt aan het schenden van deze kinderen hun rechten. Dit is zonder twijfel in strijd met internationale verplichtingen, die België nota bene zichzelf heeft opgelegd bij het aannemen en ratificeren van het IVRK. Een repatriëring van deze kinderen dringt zich hoognodig op zodanig hun rechten kunnen gewaarborgd worden en een volwaardige re-integratie zoals bepaald in deze verdragen kan gegarandeerd worden.

3. Repatriëring van gevaarlijke kinderen of van kinderen in gevaar?

Het juridisch kader toont aan dat er weldegelijk inspanningsverplichtingen uitgaan van België om een repatriëring en bijgevolg een gedegen re-integratie op poten te zetten. Echter botst een repatriëring, ondanks de wettelijke verplichtingen, op veel weerstand vanuit zowel publiek als politiek oogpunt. Velen gaan er van uit dat deze kinderen een gevaar zullen uitmaken voor onze samenleving. Om een beter zicht te krijgen op welke kinderen er gerepatriëerd (zouden) worden, wordt een blik geworpen op wie de zogenaamde ‘Belgische’ ‘kalifaatkinderen’ zijn en waarom zij als zijnde ouders of slachtoffers moeten worden benaderd. Inzicht in deze aspecten levert een bijdrage in het begrijpen vanwaar de angst ten aanzien van deze minderjarigen afkomstig is en of deze rechtmatig is. Tot slot wordt nagegaan hoe dergelijke repatriëringen in België worden voorbereid en uitgevoerd.

3.1. ‘Kalifaatkinderen’

Er heerst angst dat de zogenaamde ‘kalifaatkinderen’ tikkende tijdbommen, ware moordmachines en kindsoldaten zijn waar een veiligheidsrisico van uitgaat. Maar kloppen deze assumpties ook ten aanzien van onze ‘Belgische’ kinderen die opgroei(d)en in IS-conflictgebied?

Vooraleer het kalifaat viel in maart 2019, werden minderjarigen ingezet in de strijd van IS. Kinderen worden beschouwd als de toekomst van het kalifaat, waardoor zij een belangrijke rol spelen binnen deze groepering. Aan de hand van indoctrinatiemethoden via onderwijs en propaganda worden kinderen klaargestoomd voor onder meer het plegen van zelfmoordaanslagen of het uitvoeren van executies (Almohammad, 2018; Van der Heide & Geenen, 2017). Daarnaast groeien zij op met de opvatting dat het Westen de vijand is (NCTV & AIVD, 2017). Een gebrek aan rijpheid en maturiteit alsook de beïnvloedbaarheid door leeftijdsgenoten of volwassenen, maakt dat deze kinderen makkelijk inzetbaar zijn. Ook het proces van identiteitsvorming maakt hen vatbaarder voor indoctrinatie (Almohammad, 2018; Van der Heide & Geenen, 2017; UNODC, 2017). Video’s verspreid door IS waarop kinderen hoofden van onthoofde slachtoffers omhoog houden of gevangenen executeren zijn dan ook niet onbekend (Jenkins, 2019).⁵³ Het behoort allemaal tot pogingen van IS om de volgende generatie wreedheid bij te brengen (Jenkins, 2019).

⁵³ Raad van de Europese Unie nr. 6900/17/GdK/lwp, 6 maart 2017.

Jongens worden soms vanaf negenjarige leeftijd onderworpen aan trainingskampen waar zij wapen- en gevechtstraining krijgen (AIVD, 2017; Kizilhan, 2019).⁵⁴ Doorheen deze trainingsprogramma's worden zij doorgaans zowel fysiek als psychisch gebrutaliseerd en dagenlang blootgesteld aan extreem geweld (Almohammad, 2018).⁵⁵ Ze worden met andere woorden opzettelijk getraind om te haten en doden (Laytouss, 2021; Revkin, 2018). Onderzoek toont echter aan dat opgroeien in dergelijke gewelddadige culturen erin resulteert dat kinderen ongevoelig worden voor geweld en bovendien gewelddaden noodzakelijk achten bij het oplossen van conflicten (Almohammad, 2018).

Evenwel dient opgemerkt te worden dat er verschillende gradaties bestaan in deze trainingsprogramma's. Hieruit volgt dat niet iedere minderjarige dezelfde programma's doorliep of dezelfde dingen meemaakte (Almohammad, 2018; Revkin, 2019). Zo zijn er ook verschillende rollen weggelegd voor jongens en meisjes, waarbij jongens veelal worden klaargestoomd tot strijders en meisjes religieus worden opgevoed tot het zijn van goede echtgenotes van IS-strijders of moeders van de volgende IS-generatie (NCTV & AIVD, 2017). Er wordt echter gevreesd dat dit soort opvoeding een negatief effect zal hebben op leeftijdsgenoten (Bakker et al., 2019), alsook dat deze minderjarigen aanslagen kunnen plegen bij een eventuele terugkeer in onze samenleving (Bakker et al., 2019; Bomers & Tijmstra, 2019; Renard & Coolsaet, 2018).

Zijn deze kinderen dan kindsoldaten?

De inzet van kinderen in gewapende conflictgebieden is geen nieuwe problematiek, echter werd het fenomeen kindsoldaten hoofdzakelijk bestudeerd in Afrikaanse landen. Recenter is de inzet van kinderen in de strijd van IS bij de uitbouw van het kalifaat. Echter kan de vraag gesteld worden of de definiëring van 'kalifaatkinderen' overeenkomt met die van kindsoldaten.

UNICEF definieert een '*kind in gewapend conflict*' of '*kindsoldaat*' als iemand jonger dan achttien jaar die betrokken is bij een gewapende strijdmacht of gewapende groepering, en erdoor wordt/werd gerekruteerd of ingezet, in welke hoedanigheid dan ook. Bovendien wordt niet enkel verwezen naar kinderen die rechtstreeks deelnemen of deelgenomen hebben aan vijandelijkheden, maar ook onrechtstreekse deelname.⁵⁶

⁵⁴ Raad van de Europese Unie nr. 6900/17/GdK/lwp, 6 maart 2017.

⁵⁵ Raad van de Europese Unie nr. 6900/17/GdK/lwp, 6 maart 2017.

⁵⁶ Paris Principles 2007, par. 2.1.

Kinderen die opgroeien in door IS bezette gebieden, kunnen zeer uiteenlopende ervaringen meemaken. Desalniettemin groeien zij op in oorlogsgebied en worden zij veelal van jongs af aan geïndoctrineerd en onderworpen aan extreme vormen van de islam⁵⁷ (AIVD, 2016; Almohammad, 2018). Velen zijn getuige of slachtoffer van geweld, bombardementen, dood, martelingen en tal van andere stressvolle ervaringen (Almohammad, 2018). Pašagić (2019) besluit daarom dat ‘kalifaatkinderen’ ook tot de definitie van kindsoldaten behoren zoals wordt omschreven door UNICEF.

Echter kan gediscussieerd worden over de eenduidigheid van deze definitie. Deze definitie is namelijk zeer breed, waardoor ieder kind dat op de ene of andere manier betrokken raakt bij een gewapend conflict, wordt gekwalificeerd als kindsoldaat (Stuifbergen, 2011; Pašagić, 2019). De angst die uitgaat van het idee dat alle ‘kalifaatkinderen’ ook kindsoldaten zijn, dient daarom in perspectief geplaatst te worden. Ook kinderen die slechts zeer zijdelings betrokken zijn bij het conflict kunnen dus het label ‘kindsoldaat’ opgeplakt krijgen, terwijl lang niet ieder kind gevechtstraining krijgt of met een geweer door de straten huppelt. Bovendien leidt het labelen van deze kinderen als ‘soldaat’, ‘terrorist’ of ‘kalifaatkind’ tot het toekennen van een vorm van macht, wat veelal niet overeenkomt met de realiteit van hun situatie.

3.2. ‘Belgische’ kinderen van het kalifaat

Diverse bronnen rapporteren dat het overgrote merendeel van de ‘Belgische’ kinderen in IS-conflictgebied, niet ouder is dan tien jaar.

Dat deze kinderen nog zo jong zijn, komt doordat het merendeel van deze kinderen geboren is in de schoot van het kalifaat. Dit maakt dat zij anno 2022 voornamelijk zelfs jonger zijn dan acht jaar. Gezien de val van het kalifaat in 2019, zitten zij al minstens drie à vier jaar vast in vluchtelingenkampen. Omwille van hun jonge leeftijd kan de assumptie gemaakt worden dat geen van hen trainingskampen zou doorlopen hebben (Mehra & Paulussen, 2019). Er wordt geschat dat sinds het begin van het conflict ongeveer 32 kinderen zijn meegenomen door hun ouders naar IS-territorium. Daarnaast zouden circa 105 kinderen uit een Belgische ouder in het kalifaat zijn geboren (Renard & Coolsaet, 2018).⁵⁸ Het gaat dus niet om zestienjarigen die reeds

⁵⁷ Er wordt hierbij een cruciale verwijzing gemaakt naar een erg beperkte minderheidsstroming, daar het om een extreme vorm van de fundamentalistische islam gaat en niet om de islam in zijn totaliteit (AIVD, 2016; Brinkel, 2015).

⁵⁸ Het is zeer moeilijk te bepalen over hoeveel kinderen het precies gaat omwille van beperkte administratieve capaciteiten (dubbele nationaliteiten worden niet steeds geregistreerd, er ontstaan fouten in de registraties of opgegeven informatie kan niet geverifieerd worden,...). Cijfers verwijzen bovendien veelal naar de gekende casussen in de kampen (Renard & Coolsaet, 2020), wat maakt dat het aantal hoger kan liggen.

geïndoctrineerd zijn of militaire opleidingen doorliepen, maar om getraumatiseerde kleuters die slachtoffer zijn, aldus Paul van Tigchelt, directeur van het OCAD (HLN, 2019). Bovendien zijn er helemaal geen concrete aanwijzingen dat er überhaupt ooit Westerse kinderen zijn getraind in zo'n trainingskampen (Bomers & Tijmstra, 2019) en geven verschillende kinderpsychologen aan dat het veiligheidsrisico dat van deze jonge kinderen uitgaat beperkt is (Bakker et al., 2019; NOS, 2018). Bovendien bevestigde een team van psychologen van Child Focus dat eind 2018 ter plaatse ging om het gedrag en de ontwikkeling van deze 'Belgische' kinderen te evalueren, dat deze 'Belgische' kinderen in het kamp geen bedreiging vormen en zij in staat zijn zich aan te passen bij een eventuele repatriëring naar België. Het zijn gewone kinderen die geen gevaar uitmaken (NOS, 2018).

Er kan dus geconcludeerd worden dat de 'Belgische' kinderen van het kalifaat niet zomaar kunnen vergeleken worden met het klassieke beeld van een kindsoldaat. Het argument dat de 'Belgische kalifaatkinderen' gevaarlijke kindsoldaten zijn, lijkt geen steek te houden.

Daders of slachtoffers?

Ondanks de jonge leeftijd van de 'Belgische' kinderen uit IS-conflictgebied, staat het ruimere publiek doorgaans vijandig tegenover een repatriëring (Winckelmans, 2018). Echter wordt benadrukt dat vooral baby's en peuters ideologieën niet kunnen begrijpen, waardoor zij steeds als onschuldigen moeten worden beschouwd (Jenkins, 2019; Raets & Blondeel, 2020). Kinderen jonger dan negen jaar zijn ongetwijfeld slachtoffers, daar zij in de meeste gevallen zijn geboren in IS-territorium of door hun ouders op zeer jonge leeftijd werden meegenomen (Van der Heide & Geenen, 2017).

Ook vanuit het kinderrechtenperspectief wordt deze doelgroep steeds beschouwd als slachtoffer (NCTV & AIVD, 2017). Toch wordt gesteld dat minderjarige terugkeerders gelijktijdig slachtoffer kunnen zijn en een bedreiging kunnen vormen voor de veiligheid (RAN, 2017).⁵⁹ Daarom moeten eventuele veiligheidsoverwegingen en individuele omstandigheden in acht genomen worden (UNCCT, z.d.). Er kan namelijk niet ontkend worden dat deze minderjarigen opgroei(d)en in een extreme context van oorlog, geweld en confrontaties met de dood. Blootstelling aan deze gruwel, al dan niet gecombineerd met effectieve betrokkenheid bij geweld, kan resulteren in psychische of fysieke gevolgen zoals onder meer agressie, hevige angsten, plots spraakgebrek en signalen van post-traumatische stressstoornissen (NCTV & AIVD, 2017). Een goede screening van deze kinderen is van belang, daar trauma's kunnen

⁵⁹ Raad van de Europese Unie nr. 6900/17/GdK/lwp, 6 maart 2017.

leiden tot ontwikkelingsstoornissen, agressie en eventueel gevaarlijk gedrag (De Bock, 2017, RAN, 2017). Volgens Van der Heide & Geenen (2017) kunnen voor de oudere minderjarigen andere factoren zoals indoctrinatie, trainingen en/of betrokkenheid in gewelddadige praktijken wellicht een grotere rol spelen. Dit vereist een aanpak die verder gaat dan het slachtofferperspectief wanneer re-integratie en rehabilitatie worden uitgewerkt.

Ook in België worden de ‘Belgische’ teruggekeerde minderjarigen behandeld als slachtoffers (Renard & Coolsaet, 2018). Bij hun terugkeer worden zij beschouwd als minderjarigen in gevaar of in verontrusting (Renard & Coolsaet, 2018).⁶⁰ Er wordt gesproken van een kind in een verontrustende opvoedingssituatie (VOS), wanneer diens ontwikkelings- en ontplooiingskansen in het gedrang komen, alsook de psychische, fysieke of seksuele integriteit van de minderjarige of een of meer gezinsleden niet meer gevrijwaard kunnen worden (Jeugdhulp, z.d.).⁶¹ Wanneer dit wordt vastgesteld, wordt nagegaan welke hulp noodzakelijk geacht wordt en of deze vrijwillig kan verlopen of gedwongen moet worden opgelegd.⁶² Hoe dit concreet in zijn werk gaat voor deze doelgroep, wordt in het volgende hoofdstuk besproken.

3.3. Het belang van repatriëring verder uitgelicht

Vervolgens zijn er nog een aantal andere belangrijke aspecten die de hoge urgentie van een repatriëring benadrukken.

3.3.1. Erbarmelijke omstandigheden

Al verschillende jaren waarschuwen hulpverleners ter plaatse dat de situatie in de kampen zienderogen achteruitgaat (Galindo, 2019; Rights & Security International, 2022). Deze reeds alarmerende omstandigheden verslechterden sinds de verspreiding van COVID (Acheson & Paul, 2020; Renard & Coolsaet, 2020; Rights & Security International, 2022). Dat hoeft niet te verbazen, aangezien het Noord-Syrische kamp Al-Hol oorspronkelijk werd gebouwd voor zo’n 20.000⁶³ mensen maar op een bepaald ogenblik zelfs onderdak heeft geboden aan bijna 75.000 vluchtelingen. Ongeveer negentig procent daarvan bestaat uit vrouwen en kinderen. Kinderen maken bovendien 66 procent van het totaal uit (Jenkins, 2019). Volgens de VN is in zowel de kampen Al-Hol als Al-Roj ongeveer 77 procent van de kinderen jonger dan twaalf jaar en 33 procent zelfs jonger dan vijf jaar (Rights & Security International, 2021).

⁶⁰ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

⁶¹ Art. 2 lid 54 Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁶² Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

⁶³ E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

Deze kampen kenmerken zich door een gebrek aan basisvoorzieningen zoals voedsel, drinkwater en geneesmiddelen (Gorevan & Achilles, 2021; International Crisis Group, 2019; Rights & Security International, 2021). Het gebrek aan drinkbaar water leidt tot uitdroging en diarree, en er sterven kinderen aan ondervoeding. Meestal wonen zij in onveilige tenten, doorgaans gemaakt uit plastic, die regelmatig vuur vatten, overstromen of instorten (Rights & Security International, 2022). Daarenboven leiden al deze omstandigheden tot onder andere geweld, continue stress, mishandelingen, opzettelijke brandstichtingen en zelfs moorden (Gorevan & Achilles, 2021; MacVicar, 2020; Rights & Security International, 2021). Helaas zijn al deze gevolgen slechts het topje van de ijsberg.

Daarnaast is het een enorme uitdaging om de kinderen van gedegen onderwijs en opvoeding te voorzien, omwille van de verschillende talen en culturen (Galindo, 2019; Gorevan & Achilles, 2021). Lang niet alle kinderen kunnen onderwijs volgen. Geschat wordt dat slechts veertig procent van de kinderen tussen drie en zeventien jaar in Al-Hol en zestig procent in Al-Roj naar school kunnen gaan. Bovendien worden zeer veel kinderen slachtoffer van kinderarbeid (Gorevan & Achilles, 2021). Moge duidelijk zijn dat deze kampen een uitermate ongeschikte plaats zijn voor kinderen om in op te groeien (Gorevan & Achilles, 2021; MacVicar, 2020) en een actieve repatriëring noodzakelijk is.

3.3.2. Een voedingsbodem voor extremisme

Daarnaast heeft de terreurgroep IS nog steeds een grote invloed in de kampen. Als we niets doen, blijven die kampen een broeihaard voor radicalisering (MacVicar, 2020; OCAD, 2021). Daarnaast is het Syrische kamp Al-Hol terug in handen gevallen van IS, waardoor vrouwen en kinderen verder geïndoctrineerd worden (Vrancken, 2021). Dit maakt de situatie in de Syrische vluchtelingenkampen erg instabiel en ontsnappingen zijn niet uitgesloten (OCAD, 2021; Renard & Coolsaet, 2020; Rights & Security International, 2022). Echter doordat kampen in handen vallen van IS en/of vrouwen ontsnappen kunnen deze kinderen onder de radar verdwijnen (OCAD, 2021; Vrancken, 2021) en later een veiligheidsrisico vormen. Zo verdwenen eind 2020 drie vrouwen uit het kamp Al-Hol, samen met hun vier ‘Belgische’ kinderen tussen vier en zeven jaar oud. Ze zijn spoorloos verdwenen (Vrancken, 2021).

Vervolgens wordt ook de beveiliging in de kampen steeds slechter (Galindo, 2019; Renard & Coolsaet, 2020). Door een gebrek aan Koerdisch personeel wordt er minder gecontroleerd op interne spanningen waardoor er sprake is van een toenemende hoeveelheid extremistische

families in de kampen (Renard & Coolsaet, 2020).⁶⁴ Op die manier worden de kampen Al-Hol en Al-Roj geleidelijk aan kleine kalifaten, daar de harde kern mensen blijft rekruteren. Zij die zich niet willen aansluiten worden afgedreigd en mishandeld (International Crisis Group, 2019; OCAD, 2020; Renard & Coolsaet, 2020). De kwetsbaarheid van vrouwen en kinderen die voortvloeien uit deze erbarmelijke situaties, leidt bovendien tot een verhoogd risico op mensenhandel (Rights & Security International, 2022).

Voorts wordt gerapporteerd dat verschillende Westerse vrouwen die gevangen zaten in Koerdische kampen werden ‘vrijgelaten’ en teruggestuurd naar IS-gebied in ruil voor het vrijlaten van Koerdische strijders die gevangengenomen waren door IS. Hieruit volgt het risico dat deze vrouwen en bijgevolg ook hun kinderen een groter gevaar kunnen vormen in de toekomst bij een eventuele terugkeer, daar zij verder kunnen radicaliseren (Bakker et al., 2019; Renard & Coolsaet, 2018).

3.3.3. De toekomst(ige generatie) van IS

Sinds de val van het kalifaat blijven sommige IS-strijders ontgoocheld achter, waarbij een gebrek aan uitzicht (Raets & Blondeel, 2020), trauma’s en onzekerheid, leiden tot groeiende frustraties en bitterheid (Gorevan & Achilles, 2021). Deze gevoelens kunnen uitmonden in wraak ten aanzien van degenen die hen in deze omstandigheden hebben gebracht, namelijk het Westen (MacVicar, 2020). Hierdoor ontstaat een voedingsbodem om zich te voegen bij IS en is zelfs re-radicalisering niet uitgesloten (Gorevan & Achilles, 2021; Raets & Blondeel, 2020). Deze kampen kunnen met andere woorden resulteren in ideologische fabrieken, waardoor het krijgen van bijnamen zoals ‘het mini kalifaat’ en ‘Guantánamo in de woestijn’, dan ook niet verwonderlijk is (MacVicar, 2020).

Daarenboven lopen kinderen die opgroeien in de kampen gevaar omwille van hun kwetsbaarheid voor rekrutering en radicalisering door IS-leden. Zolang zij in de kampen blijven in continue aanwezigheid van IS-sympathisanten, lopen deze kinderen het risico om in handen van IS te vallen (Gorevan & Achilles, 2021) en bijgevolg lid te worden van “IS 2.0” met een verlangen naar wraak jegens het Westen (MacVicar, 2020; Renard & Coolsaet, 2018). Deze kinderen aan hun lot overlaten, leidt ertoe dat de uitdaging om IS in toom te houden zal blijven bestaan (MacVicar, 2020). Omwille van die reden benadrukken tal van terrorismebestrijdings-, militaire en veiligheidsdiensten het belang van een repatriëring als middel om zowel huidige

⁶⁴ E. Wauters, *TJK* 2021/2, p. 136-142.

als toekomstige nationale veiligheidsproblemen tegen te gaan en te neutraliseren (Gorevan & Achilles, 2021).

Kortom, doordat de ideologie van IS voortleeft in deze kampen, blijft IS een potentiële vijand voor het Westen. Met andere woorden zou repatriëring een kritieke bouwsteen wegnemen in de langetermijnstrategie om IS nieuw leven in te blazen, namelijk het verhaal van de moslim als slachtoffer van het Westen, en wordt bijgevolg het onderliggende uitgangspunt van IS in twijfel getrokken (MacVicar, 2020). Bovendien dient benadrukt te worden dat hoewel er momenteel nog geen enkel risico uitgaat van deze ‘Belgische’ kinderen in de kampen, het niet ondenkbaar is dat zij alsnog zullen uitgroeien tot een volgende generatie IS-strijders als er geen repatriëring plaatsvindt (Raets & Blondeel, 2020; Renard & Coolsaet, 2018; Renard & Coolsaet, 2020). Naarmate deze kinderen ouder worden en langer opgroeien in dergelijke gewelddadige omgevingen, vergroot de kans dat dergelijk gedrag of gedrag gekoppeld aan de IS-ideologie als normaal beschouwd wordt. Bovendien is gedrag gebaseerd op imitatie veel makkelijker af te leren dan gedrag dat steunt op eigen overtuigingen. Een repatriëring van deze kinderen naar een veilige en normale omgeving is dan ook cruciaal (van San, 2019).

3.4. De Belgische praktijk

Uiteindelijk besliste de Nationale Veiligheidsraad op 2 maart 2021 om kinderen jonger dan twaalf jaar uit de vluchtelingenkampen Al-Hol en Al-Roj in het noordoosten van Syrië terug te halen (OCAD, 2021; Hiroux, 2021). De leeftijdsgrens wordt met andere woorden opgetrokken met twee jaar. Eindelijk lijkt het tij te keren en worden stappen ondernomen om een eerste echte actieve repatriëring op poten te zetten. Ondanks deze positieve evolutie, maakt het opleggen van een leeftijdsgrens nog steeds een schending uit van artikel 1 van het kinderrechtenverdrag⁶⁵.

Theoretisch gezien gaat het over twaalf moeders en 32 kinderen. Deze kinderen beschikken over de Belgische nationaliteit of hebben daar zeer waarschijnlijk recht op. Zes kinderen zouden vermoedelijk reeds overleden zijn (OCAD, 2021). De repatriëring van de moeders van deze kinderen alsook van kinderen ouder dan twaalf jaar, zal geval per geval bekeken en beoordeeld worden. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen het belang van het kind, het gevaar voor de nationale veiligheid en de praktische haalbaarheid van de repatriëring (OCAD, 2021). Echter dient aangehaald te worden dat door het uitblijven van een repatriëring, kinderen ouder worden. Kinderen die op jonge leeftijd werden meegenomen tijdens de beginjaren van het kalifaat,

⁶⁵ Art. 1 IVRK.

kunnen ondertussen de leeftijdsgrens van twaalf jaar bereikt of zelfs overschreden hebben. Het opleggen van deze leeftijdsvoorwaarde lijkt daarom onredelijk en niet logisch.

Daarnaast benadrukt het OCAD dat de betrokken vrouwen steeds de Belgische nationaliteit moeten hebben en hun toestemming dienen te verlenen om zichzelf en/of hun kinderen te repatriëren (OCAD, 2021). Zoals aangehaald onder 2.7. brengt dit een moeilijke afweging met zich mee daar enerzijds het kind het recht heeft om niet gescheiden te worden van de ouder, maar anderzijds een repatriëring in het belang van het kind is.

Helaas komt voor velen deze hulp, repatriëring en een kans op re-integratie mogelijk te laat, daar enkele dagen eerder berichten rondgingen dat verschillende Belgische IS-vrouwen en hun kinderen spoorloos verdwenen zijn in het kamp Al-Hol (Hiroux, 2021).

3.4.1. Voorbereiding tot repatriëring

De voorbereiding en uitvoering van de repatriëring is een federale bevoegdheid, zonder enige betrokkenheid van de (Vlaamse) jeugdhulpverlening.⁶⁶ Het OCAD staat mede in voor de uitvoering van deze beslissing. Zij beklemtonen het belang van een gecontroleerde terugkeer in functie van onze nationale veiligheid, daar dit de beste garantie biedt op een goede opvolging door alle bevoegde diensten (OCAD, 2021). De jeugdhulp wordt ingeschakeld vanaf het moment dat deze kinderen aankomen op Belgisch grondgebied en zijn aangemeld door het Openbaar Ministerie (OM). Deze laatste bepaalt vervolgens of de jeugdrechter (en dus ook de Sociale Dienst Jeugdrechtbank of SDJ) of het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) ingeschakeld worden.⁶⁷

De repatriëringsprocedure verloopt als volgt. Wanneer de veiligheids- en inlichtingendiensten een repatriëring beginnen voorbereiden, stelt het OCAD een inlichtingenfiche op voor het agentschap Opgroeien.⁶⁸ Dit agentschap bestaat sinds 18 april 2019 juridisch gezien uit twee agentschappen, namelijk Agentschap Opgroeien regie (voorheen Kind en Gezin) en Agentschap Opgroeien (voorheen Jongerenwelzijn). Deze agentschappen treden de facto als één agentschap op en hebben tot doel om enerzijds zo flexibel mogelijk in te spelen op snel veranderende maatschappelijke uitdagingen en anderzijds het recht op kansrijk opgroeien te realiseren (Opgroeien, z.d.). Deze inlichtingenfiche bevat informatie over hoeveel

⁶⁶ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

⁶⁷ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

⁶⁸ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE); Verslag plenaire vergadering. Actuele vraag van Immanuel De Reuse aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de repatriëring van IS-terroristen en hun kinderen, Parl.St. 2020-21, nr. 675.

minderjarigen gerepatrieerd zullen worden, hun leeftijd, hun situatie en hulpverleningsnoden alsook de vermoedelijke terugkeerdatum. Na ontvangst van deze fiche en nadat het OM een beslissing heeft genomen omtrent de inschakeling van het OCJ of SDJ, wordt een hulpverlening op maat voorbereid en uitgewerkt.⁶⁹

Opgroeien bereidt daarnaast ook ‘wat-als’-scenario’s voor in iedere Vlaamse provincie, daar de tijd tussen ontvangst van de inlichtingenfiche en de terugkeerdatum zeer kort kan zijn. Omwille van die reden maken het OCJ en de SDJ de nodige afspraken met lokale hulpverleningspartners die een rol kunnen en willen spelen in de opvang en begeleiding van deze teruggekeerde minderjarigen. Deze hulpverleners houden zich vervolgens klaar om indien nodig op korte termijn een hulpverleningstraject op te starten zoals ambulante begeleiding, maar ook residentieel verblijf of pleegzorg.⁷⁰

3.4.2. De eerste actieve repatriëring... mét moeders

In juni 2021 gingen onderzoeksteams van de Veiligheid van de Staat en Buitenlandse Zaken ter plaatse om na te gaan of de vrouwen in het kamp Al-Roj weldegelijk de ideologie van IS hebben afgezworen (Eeckhaut, 2021). Na een grondige identificatie aan de hand van interviews en DNA-onderzoek werden de nodige reisdocumenten geregeld van zowel de moeders als de kinderen.⁷¹ Op 17 juli 2021 berichtten de media dat zes IS-vrouwen en tien kinderen uit het Syrische vluchtelingenkamp Al-Roj waren aangekomen op Belgische bodem (De Standaard, 2021; Eeckhaut, 2021).

Onmiddellijk na aankomst werden de vrouwen rechtstreeks overgebracht naar de gevangenis (De Standaard, 2021; Eeckhaut, 2021). De meesten van hen zijn immers bij verstek veroordeeld als leden van een terroristische organisatie (Eeckhaut, 2021). De tien gerepatrieerde kinderen zijn allemaal geboren tussen 2012 en 2019 (De Standaard, 2021) en hebben dus een leeftijd tussen drie en tien jaar. Zij werden allen overgebracht naar het ziekenhuis waar hun medische en psychische gezondheidstoestand wordt onderzocht (Eeckhaut, 2021; Renard & Coolsaet, 2018). Vervolgens werd het hulpverleningstraject opgestart.

⁶⁹ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE); Verslag plenaire vergadering. Actuele vraag van Immanuel De Reuse aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de repatriëring van IS-terroristen en hun kinderen, Parl.St. 2020-21, nr. 675.

⁷⁰ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

⁷¹ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

3.5. Tussentijdse conclusie

Er kan geconcludeerd worden dat de ‘Belgische’ kinderen die momenteel vastzitten in een vluchtelingenkamp of reeds gerepatriëerd werden, niet voldoen aan het klassieke en stereotype beeld van ‘een kindsoldaat’. Er moet voorzichtigheid geboden worden met ‘Belgische’ kalifaatkinderen en kindsoldaten onder dezelfde noemer te plaatsen.

De ‘Belgische’ kalifaatkinderen zijn kinderen die zich bevinden in een gewapend conflict en leven in een verontrustende situatie. Echter, door de term ‘kindsoldaat’ op deze ‘Belgische’ kinderen te kleven, wordt terughoudendheid ten aanzien van hun repatriëring in de hand gewerkt, terwijl dit geheel onterecht is. Het overgrote merendeel van deze kinderen is geboren in de schoot van het kalifaat, waardoor zij veelal jonger zijn dan acht jaar en al jaren in vluchtelingenkampen verblijven.

Vervolgens kan gesteld worden of deze ‘Belgische’ kinderen niet beschouwd moeten worden als gevaarlijke kinderen maar als kinderen in gevaar. De veronderstellingen dat al deze kinderen tikkende tijdbommen zijn, gaat niet op. Deze kinderen bevinden zich in verontrustende opvoedingssituaties waarvoor een op maat gesneden aanpak dient uitgewerkt te worden. Zij dienen steeds als slachtoffers benaderd te worden, mits het in overweging nemen van eventuele veiligheidsrisico’s. Het is niet ondenkbaar dat deze kinderen trauma’s hebben doorstaan en nog steeds ervaren. Daardoor is het oog hebben voor deze trauma’s bij de re-integratie uitermate belangrijk om latere ontwikkelingsstoornissen die potentieel zouden kunnen leiden tot een veiligheidsrisico, te voorkomen.

Hoewel de ‘Belgische’ kinderen van het kalifaat zich overduidelijk in zeer verontrustende opvoedingssituaties bevinden en ware slachtoffers zijn van beslissingen van hun ouders, laat een actieve repatriëringsoperatie helaas lang op zich wachten. De situatie in de kampen is schrijnend en blijken bovendien een ware voedingsbodem te zijn voor verder extremisme. Sommige ‘inwoners’ klampen zich vast aan het gedachtegoed van IS en proberen deze ideologie binnenin door te drukken. Dit maakt kinderen zeer kwetsbaar om terug in handen te vallen van deze groepering. Zolang indoctrinatie van de kinderen binnenin de kampen kan blijven doorgaan, bestaat er een grote waarschijnlijkheid dat zij opgroeien met een verlangen naar wraak tegen het Westen en dat zij klaargestoomd zullen worden tot een nieuwe generatie militanten.

Het staat in andere woorden duidelijk vast dat een repatriëring van deze kinderen noodzakelijk is. Ze overlaten aan hun lot resulteert niet alleen in het zich schuldig maken aan schendingen

van hun rechten, het resulteert ook in een blijvende uitdaging om IS te bestrijden. Deze kinderen achterlaten vanuit de veiligheidsoverweging om onze eigen samenleving veilig te houden, botst met de eigenlijke gevolgen ervan daar dit leidt tot meer terrorisme in de plaats van minder.

Hoewel het verschillende jaren duurde vooraleer een actieve repatriëring op poten werd gezet, is er sprake van een positieve evolutie. Het uitgewerkt stappenplan en de succesvolle uitvoering van de repatriëringsmissie in juli 2021 toont aan dat de Belgische Staat zeker en vast in staat is om dergelijke verantwoordelijkheden op zich te nemen.

4. De re-integratie van de Belgische kalifaatkinderen

Kinderen die terugkeren uit het kalifaat zijn kinderen met een specifieke achtergrond en noden. Ze hebben kennisgemaakt met gruwel en geweld, waardoor het cruciaal is dat zij correct opgevangen en ondersteund worden om een volwaardige re-integratie in de maatschappij te bekomen. Bijgevolg kan een goede hulpverlening eventuele veiligheidsrisico's opvangen. Nadat een blik geworpen wordt op de voornaamste internationale leidraden, wordt overgegaan naar het hulpverleningslandschap dat wordt uitgewerkt ten aanzien van de 'Belgische' kinderen die terugkeren uit IS-conflictgebied.

4.1. Handvaten en leidraden

Kinderen uit IS-conflictgebied repatriëren en droppen in onze maatschappij zou onvoldoende zijn. Een grondige re-integratie is ongetwijfeld van belang, gezien het grote contrast tussen het leven in IS-conflictgebied en onze Westerse maatschappij (Bomers & Tijnstra, 2019). Er worden tal van onderzoeken uitgevoerd naar hoe deze specifieke doelgroep het best kan gereïntegreerd worden. Zo wordt onderzocht in welke mate de re-integratie van 'kalifaatkinderen' kan vergeleken worden met die van onder meer vluchtelingenkinderen, slachtoffers van mensenhandel of mishandeling, door oorlog getroffen kinderen (Weine et al., 2021) of zelfs terroristen (Pašagić, 2019; Van der Heide & Geenen, 2017). Dit resulteerde in verschillende re-integratiemodellen⁷² en leidraden⁷³ die staten kunnen gebruiken bij de uitwerking van een eigen re-integratiemethodiek. Het zou echter te ver leiden om het geheel aan mogelijke re-integratiemodellen en -methoden te bespreken, waardoor er geopteerd wordt om enkel een verwijzing te maken naar de RAN Manual.

De RAN Manual werd uitgewerkt door het Radicalisation Awareness Network dat kennis en ervaringen van academici, beleidsmakers en praktijkwerkers over gans Europa samenbrengt ter voorkoming en het tegengaan van extremisme in brede zin (Migration and Home Affairs, z.d.). Het zevende hoofdstuk in dit handboek wordt volledig gewijd aan het gegeven hoe in Europa

⁷² Rehabilitation and Reintegration Intervention Framework (RRIF). Zie: <https://annalsofglobalhealth.org/articles/10.5334/aogh.2835/>

⁷³ RAN Manual, 2017. Hoofdstuk 7, zie: https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files_en?file=2020-09/ran_br_a4_m10_en.pdf; Handbook on Children Recruited and Exploited by Terrorist and Violent Extremist Groups: The Role of the Justice System, 2017. Hoofdstuk 4, zie: <https://www.un.org/victimsofterrorism/en/node/4662>; Gender-Sensitive Approaches to FTF Child Returnee Management. Zie: <https://icct.nl/app/uploads/2021/12/Gender-Sensitive-Approaches-to-FTF-Child-Returnee-Management.pdf>.

moet omgegaan worden met teruggekeerde kinderen uit IS-conflictgebied, en hoe eventuele uitdagingen kunnen aangepakt worden (RAN, 2017).

De beste resultaten betreffende de re-integratie van teruggekeerde kinderen uit het kalifaat, worden geboekt wanneer dit gericht is op de individuele noden en behoeften van het kind. Een individuele benadering is noodzakelijk, daar reeds duidelijk werd dat ieder kind geheel andere omstandigheden kan hebben meegemaakt (Van der Heide & Geenen, 2017; Gorevan & Achilles, 2021). Dit maakt dat er geen algemeen geldende of ‘one size fits all’-aanpak bestaat (RAN, 2017)⁷⁴ en een multidisciplinaire aanpak die zowel het veiligheids- als welzijns- en kinderbeschermingsaspect omvat, is vereist (RAN, 2017; Van der Heide & Geenen, 2017; Weine et al., 2020).⁷⁵

Daar heel wat potentiële gevolgen van het leven in IS-conflictgebied zich later kunnen stellen, vergt een gedegen re-integratieprogramma volgens de RAN Manual zowel een onmiddellijke actie als een lange termijn aanpak. Hierbij wordt rekening gehouden met onder meer de verschillende leeftijden, achtergronden, de mate van trauma en indoctrinatie, karakter en persoonlijkheid, de directe omgeving van het kind en houding tegenover geweld. In andere woorden kent ieder dossier een eigen achtergrond, risico’s, mogelijkheden en dynamiek. Bovendien verschaft dit handboek ook grondig informatie over hoe scholen zich kunnen voorbereiden, daar de toegang tot onderwijs cruciaal is voor het re-integratieproces van deze kinderen (RAN, 2017).

4.2. De Belgische praktijk

In wat volgt wordt nagegaan hoe in België de re-integratie voor teruggekeerde kinderen uit IS-conflictgebied wordt uitgewerkt, en of hierbij het advies zoals vooropgesteld in de RAN Manual wordt opgevolgd. Op die manier wordt onderzocht of België in staat is deze kinderen volwaardig op te vangen en te ondersteunen, zodat een re-integratie in onze Westerse samenleving kan gerealiseerd worden. De focus wordt gelegd op het Vlaamse aanbod.

4.2.1. Opstart van het hulpverleningstraject

Wanneer de teruggekeerde minderjarige aankomt in België wordt het hulpverleningstraject opgestart. Deze hulpverlening kan vrijwillig of gedwongen verlopen (De Bock, 2017).

⁷⁴ Raad van de Europese Unie nr. 6900/17/GdK/lwp, 6 maart 2017.

⁷⁵ Raad van de Europese Unie nr. 6900/17/GdK/lwp, 6 maart 2017.

In het geval van een gedwongen hulpverlening, wordt de jeugdrechter ingeschakeld en zal het SDJ (als bevoegde Vlaamse overheidsdienst) de jeugdhulpverlening mee opvolgen.⁷⁶ De rechter zal een maatschappelijk onderzoek aanvragen om de familiale situatie beter te kunnen inschatten zodat hij een geïnformeerde beslissing kan nemen betreffende de volgende stappen in het traject (Vlaamse overheid, z.d.). Na uitvoering van het maatschappelijk onderzoek formuleert de consulent van het SDJ een advies over de gewenste hulpverlening die kan ingesteld worden. Vervolgens maakt de jeugdrechter, die de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid heeft, aan de hand van dit advies een weloverwogen beslissing betreffende de maatregel die kan opgelegd worden aan de minderjarige. De jeugdrechter kan afwijken van dit advies en besluiten dat een andere maatregel meer noodzakelijk wordt geacht. De SDJ zal bijgevolg de hulpverlening opstarten, evalueren en indien nodig een voorstel tot bijsturing formuleren voor de jeugdrechter. Wanneer het OM beslist om geen jeugdrechter in te schakelen maar vrijwillige hulpverlening opstart, dan zal dit van overheidswege mee opgevolgd worden door het OCJ. Enkel wanneer de hulpverlening vastloopt of wanneer de onveiligheid (voor de minderjarige zelf of de samenleving) zodanig hoog oploopt, dient het OCJ te rapporteren aan het OM. Deze maakt vervolgens een afweging of het inschakelen van de jeugdrechter al dan niet nodig geacht wordt.⁷⁷

Anno 2022 verblijven er in totaal 26 teruggekeerde minderjarigen in pleegzorg via netwerkplaatsing.⁷⁸ Dit betekent dat deze minderjarigen worden opgevolgd binnen de gerechtelijke hulpverlening door de jeugdrechter en het SDJ. Via deze pleegzorgmaatregel kunnen zij opgevangen worden binnen het eigen familiale netwerk, veelal de grootouders. Pleegzorg bleek niet voor alle minderjarigen mogelijk, waardoor twee minderjarigen uit eenzelfde gezin beiden een residentieel verblijf in een jeugdhulpvoorziening⁷⁹ kregen. Daarnaast houdt de SDJ toezicht over één kind terwijl het verblijft bij de moeder.⁸⁰ Gedetailleerde gegevens betreffende individuele dossiers of over hoe individuele begeleidingstrajecten inhoudelijk vorm krijgen, worden niet vrijgegeven. Dit om de privacy

⁷⁶ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

⁷⁷ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE); Dit verloopt in lijn met het Decreet van 12 juli 2013 betreffende Integrale Jeugdhulp, BS 1 maart 2014, 65154. (zie hoofdstuk 8 en 11).

⁷⁸ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 339, 3 februari 2022 (N. SMINATE, antw. W. BEKE); Kinderen die onder de Vlaamse bevoegdheid vallen.

⁷⁹ Dit verloopt in lijn met het Decreet van 15 februari 2019 betreffende het Jeugddelinquentierecht, BS 26 april 2019, 40.831.

⁸⁰ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 339, 3 februari 2022 (N. SMINATE, antw. W. BEKE).

van de betrokken kinderen en het opvanggezin te respecteren en de anonimiteit te kunnen garanderen.⁸¹

4.2.2. Ondersteuning

Wanneer kinderen terugkeren naar België, worden de opvangende familieleden steeds grondig gescreend. Op die manier wordt nagegaan of deze kinderen goed kunnen opgevangen worden en niet terugkeren naar een geradicaliseerde omgeving (Galindo, 2019; Renard & Coolsaet, 2018). Indien de screening uitwijst dat de familiale context niet geschikt is of niet over de mogelijkheid beschikt om het kind op te vangen, wordt gekeken naar pleegzorgmogelijkheden of eventueel een jeugdinstelling (Renard & Coolsaet, 2018).

Voorts staan de opvoedingsverantwoordelijken, veelal de grootouders, er niet alleen voor. Indien het kind of de pleegouders behoefte hebben aan extra ondersteuning, dan kan daar steeds bijkomend op ingezet worden. Dit kan gaan van aanvullende ondersteuning van het schooltraject tot bijkomende psychologische ondersteuning. Daarnaast worden de pleegouders ondersteund en versterkt in hun rol aan de hand van contextbegeleiding en via begeleiding door de pleegzorgdiensten.⁸² Op die manier krijgen de kinderen de best mogelijke kansen om zich succesvol aan te passen aan het leven in onze maatschappij.

Hier bovenop worden lokale rondetafelgesprekken gehouden waar alle betrokken sociale partners op aanwezig zijn. Dit heeft tot doel om de hulpverlening rond deze kinderen en de opvanggezinnen maximaal op elkaar af te stemmen. Zo zijn de doelen en verwachtingen van de hulpverlening duidelijk voor iedere actor en kunnen eventuele hindernissen in het hulpverleningstraject besproken en collectief opgelost worden. Naast het OCMW, scholen, jeugdhulpverlening, traumabegeleiding, sociale diensten van ziekenhuizen, andere psychologische hulpverlening,... zijn vaak ook de opvanggezinnen aanwezig tijdens deze gesprekken. Dusdanig wordt er niet over hen, maar mét hen gepraat en kunnen zij mee de regie van de hulpverlening in handen nemen. Vervolgens delen alle betrokken hulpverleners de verantwoordelijkheid om de evolutie van de hulpverlening op te volgen. Ook de consulent van OCJ of SDJ volgen mee op en sturen bij waar nodig. Vervolgens delen alle betrokken hulpverleningsactoren, pleeggezinnen én indien mogelijk de ouders (voor zover zij in leven en bereikbaar zijn) de verantwoordelijkheid betreffende de opvolging van deze kinderen. Iedere

⁸¹ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE); Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 339, 3 februari 2022 (N. SMINATE, antw. W. BEKE).

⁸² Verslag Parlementaire Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedesbestrijding over de begeleiding van teruggekeerde kinderen uit IS-gebied, Parl.St., 2019-20, nr. 2989.

betrokken actor rapporteert aan het SDJ die op zijn beurt de rapportage overmaakt aan de jeugdrechter.⁸³

4.2.3. Evaluatie

Zowel de uitwerking van een gepast traject op maat, een grondige screening van de omgeving waarin het kind terecht zal komen alsook de voorkeur aan pleegzorgmogelijkheden boven plaatsing, verlopen volgens het vooropgestelde advies in de RAN Manual. Daarnaast worden opvoedingsverantwoordelijken ondersteund via onder meer contextbegeleiding, zodat trauma's en de moeilijke omstandigheden verwerkt kunnen worden. Op die manier wordt conform het advies van RAN gewerkt naar het creëren van een veilige en stabiele omgeving voor het kind. Tot slot beklemtoont de RAN Manual de noodzaak van informatiedeling, zodat de noden en behoeften van het kind steeds kunnen beoordeeld worden. Het Belgisch hulpverleningslandschap komt ook hieraan tegemoet via de werking van rondetafelgesprekken en de gedeelde verantwoordelijkheid omtrent de opvolging van het traject. Er is met andere woorden sprake van een ruime multidisciplinaire aanpak om een constructieve re-integratie te bewerkstelligen.

Onderzoek toont aan dat deze kinderen zeer veerkrachtig zijn en mits de juiste aanpak het gewelddadig leven waarin zij opgroeiden, achter zich kunnen laten (Kizilhan, 2019; MacVicar, 2020). Resultaten betreffende de 'Belgische' teruggekeerde kinderen bevestigen dit. Ondanks een zwakkere geestelijke en lichamelijke ontwikkeling ten gevolge van een gebrekkige intellectuele stimulering, ontbering en isolerende omstandigheden waarmee zij het grootste deel van hun leven geconfronteerd werden, tonen evaluaties aan dat zij zich allemaal zeer goed hebben aangepast (Galindo, 2019; Eeckhaut, 2021). Vooroordelen en bezorgdheden omtrent indoctrinatie, gewelddadig gedrag en het verhaal over tikkende tijdbommen zijn compleet onterecht (Eeckhaut, 2021). Deze kinderen vertonen bovendien geen tekenen van radicalisering. Het zijn kinderen die de oorlog meemaakten maar veerkrachtig zijn en hun leven willen heropbouwen (Bladi, 2021).

Er wordt met andere woorden een intensief en multidisciplinair hulpverleningstraject aangeboden, voorafgegaan door grondige voorbereidingen en de uitwerking van 'wat-als'-scenario's. Er wordt grondig rekening gehouden met de diverse noden van deze doelgroep. De positieve evaluaties bevestigen dat deze aanpak succesvol blijkt en België weldegelijk over de

⁸³ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

ruime mogelijkheden beschikt om deze kinderen een nieuwe toekomst te geven in onze maatschappij.

4.3. Het belang van de moeders

Alhoewel de wetgeving in principe een scheiding tussen moeder en kind verbiedt⁸⁴ en eveneens de Koerdische autoriteiten in lijn met het kinderrechtenverdrag bepalen dat kinderen in de meeste gevallen niet zonder hun moeder mogen worden gerepatriëerd,⁸⁵ botst het mee repatriëren van de moeders op veel weerstand.

Zoals eerder aangegeven worden teruggekeerde kinderen uit IS-conflictgebied omschreven als kinderen in een VOS-situatie (De Bock, 2017; Renard & Coolsaet, 2018). Echter, wanneer in België een moeder haar kind in een VOS-situatie brengt, kan zij aan haar ouderlijk gezag onttrokken⁸⁶ worden waarop het kind in de pleegzorg kan terechtkomen.⁸⁷ Echter worden de IS-moeders die hun kind in een VOS-situatie brengen door hen mee te sleuren naar het kalifaat, toch mee gerepatriëerd naar België. Bijgevolg worden zij bij aankomst in België onmiddellijk overgebracht naar de gevangenis, wat maakt dat moeder en kind uiteindelijk tóch gescheiden worden. Waarom worden de moeders dan mee gerepatriëerd? Om dit te beantwoorden wordt ingezoomd op het belang van een repatriëring van de moeder ten aanzien van de re-integratie van het kind.

Experten pleiten voor een repatriëring van kinderen mét hun moeders, zodanig dat de band tussen moeder en kind niet wordt doorbroken in het belang van het kind (Loots et al., 2020; Renard & Coolsaet, 2020). Deze kinderen ontwikkelen omwille van de erbarmelijke omstandigheden waarin zij opgroeien een zeer hechte band met hun moeder. Een scheiding tussen het kind en deze hechtingsfiguur, kan zowel op korte als op lange termijn ernstige en zelfs blijvende gevolgen teweegbrengen voor de ontwikkeling van het kind. In andere woorden kan deze band niet zomaar verbroken worden zonder blijvende psychologische schade te veroorzaken (Loots et al., 2020; Rights & Security International, 2022). Dergelijke gedwongen scheidingen kunnen namelijk fysieke veranderingen teweegbrengen in de hersenstructuur die blijvende psychologische trauma's veroorzaken doordat kritieke fysiologische functies verstoord kunnen raken (Rights & Security International, 2022). De moeders zijn bovendien

⁸⁴ Art. 9 IVRK

⁸⁵ Brussel (KG) 21 oktober 2020, nr. 2020/KR/2; Brussel (KG) 21 oktober 2020, nr. 2020/KR/16; E. Wauters, "Noot: De terugkeer van kinderen en ouder(s) uit Syrië: Nadruk op scheiding en bewijs van afstamming te midden van toenemende consternatie in de detentiekampen." *TJK* 2021/2, p. 130-136.

⁸⁶ Art. 32 tot art. 35 Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming, *BS* 15 april 1965.

⁸⁷ Zoals vooropgesteld in Hoofdstuk II Pleegzorg van het BW.

meestal de enige figuur waaraan deze kinderen zich konden hechten tijdens hun leven, daar velen hun vader zelfs nooit hebben gekend. Het mee repatriëren van de moeders helpt trauma's bij het kind te vermijden (Eeckhaut, 2021; Kinderenteruguitkalifaat, 2022; Loots et al., 2020; Renard & Coolsaet, 2018). Dit werd bovendien reeds aangetoond in de *Attachment Theory* van Bowlby, waar het belang van een veilige hechting tussen moeder en kind wordt beklemtoond, wat uiteraard wordt verstoord wanneer moeder en kind uit elkaar worden getrokken. Het samen terughalen en het contact onderhouden tussen moeder en kind, kunnen trauma's en stress voorkomen, zeker bij jonge kinderen (Holmes, 2014).

Omwille van deze redenen wordt bij een repatriëring gestreefd naar een maximaal contact tussen moeder en kind. Zo wordt geprobeerd om in de mate van het mogelijke digitaal of telefonisch contact te onderhouden, alsook worden fysieke bezoeken in de gevangenis geregeld waarbij het kind (soms zelfs wekelijks) de moeder kan gaan bezoeken.⁸⁸ Dit contact moeder-kind zorgt ervoor dat de band tussen moeder en kind blijft bestaan, secundaire traumatisering wordt voorkomen, en een toekomstperspectief wordt geboden aan het kind. Experts bevestigen dat hoe meer deze contacten mogelijk gemaakt worden, hoe zekerder we ervan kunnen zijn dat deze kinderen gewone burgers worden in de samenleving (Voor Vrijheid en Wetenschap, 2021). Eenmaal die kinderen ouder worden, gaan zij op zoek naar hun identiteit. Het is daarom belangrijk om hen een helder verhaal te kunnen vertellen (Eeckhaut, 2021; Renard & Coolsaet, 2018).

Hierop luidt kritiek, gebaseerd op angst dat de moeders de IS-ideologie nog steeds aanhangen en dit tijdens de bezoekenmomenten op hun kinderen zullen projecteren.⁸⁹ Ook de AIVD (2017) beklemtoont dat de dreiging die kan uitgaan van deze vrouwen niet mag onderschat worden (AIVD, 2018). Echter is het essentieel te vermelden dat deze IS-moeders een zeer diverse groep uitmaken en verschillende rollen kunnen vervuld hebben gedurende hun tijd in het kalifaat. Hieruit volgt dat zij niet zomaar op één hoop kunnen gegooid worden (Raets & Blondeel, 2020). Daarnaast beschouwen de Europese inlichtingendiensten veel vrouwen als 'gederadiciseerd', 'geen bedreiging' of 'losgeslagen', en wordt gesteld dat hun repatriëring geen grote zorg zou mogen zijn. Indien ze wel een bedreiging vormen, kunnen zij via een repatriëring in Europa terecht en opgevolgd worden (Renard & Coolsaet, 2020). Vervolgens geeft VRT-journalist en oorlogsverslaggever, Rudi Vranckx, aan dat quasi 2/3^e van de vrouwen en kinderen die zich in

⁸⁸ Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

⁸⁹ Verslag plenaire vergadering. Actuele vraag van Immanuel De Reuse aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de repatriëring van IS-terroristen en hun kinderen, Parl.St. 2020-21, nr. 675.

de vluchtelingenkampen bevinden, de ideologie hebben afgezworen en/of veel spijt betuigen. Daarenboven worden de vrouwen berecht, opgesloten en in de gaten gehouden wanneer zij gerepatriëerd worden. Op die manier kunnen ze niet van de radar verdwijnen (Voor Vrijheid en Wetenschap, 2021). Vervolgens is professor Loots ervan overtuigd dat de vrouwen die terugkeerden in juli 2021 geen risico vormen en zij gebroken hebben met de ideologische overtuiging van IS. Deze vrouwen willen zo snel mogelijk hun straf uitzitten, een diploma halen of werken en bovenal een goede moeder zijn voor hun kinderen. Dat is het enige waar zij mee bezig zijn en niet met IS, aldus Loots (Eeckhaut, 2021). Tot slot blijkt dat er geen informatie beschikbaar is over Belgische vrouwen die actief zouden hebben deelgenomen aan de strijd.⁹⁰

4.4. Een ontvangende samenleving

Aangezien de publieke opinie een cruciale rol speelt in het vormgeven van het ganse dilemma rond repatriëring, lijkt het noodzakelijk om kort het belang van een ontvangende gemeenschap aan te halen. Een deel van de gemeenschap lijkt te redeneren alsof het terughalen van die kinderen gelijkstaat met het binnenhalen van het paard van Troje. Dat de samenleving ervan uitgaat dat onze ‘Belgische’ kinderen uit IS-conflictgebied een groot gevaar uitmaken, is niet onbegrijpelijk gezien de verspreide propaganda van IS. Gorevan & Achilles (2021) stellen echter dat wanneer de media deze kinderen als ‘IS-kinderen’ of ‘kalifaatkinderen’ bestempelt of labelt, stigmatisering in de hand wordt gewerkt en de maatschappij angst wordt ingeboezemd.

Ook het UNCCT (z.d.) en RAN (2017) geven aan dat deze kinderen op lange termijn ook slachtoffer kunnen worden van stigmatisering en discriminatie. Niettegenstaande in de hierboven vermelde leidraden wel aandacht uitgaat naar de samenwerking met de schoolgemeenschap, wordt veelal slechts beperkt aandacht besteed aan het belang van een ruimere ontvangende gemeenschap om de re-integratiekansen te bevorderen.

Dit is vreemd, daar studies van andere door conflicten getroffen kinderen aantonen dat ervaringen met stigmatisering, discriminatie en afwijzing veelal gepaard gaan met minder gunstige leefomstandigheden (RAN, 2017; Gorevan & Achilles, 2021). Het heersende angaspect in de samenleving voor teruggekeerde kinderen uit IS-conflictgebied kan resulteren in confrontaties, het verlies van wederzijds vertrouwen, en bijgevolg gevoelens van vervreemding en isolement bij deze kinderen. Wanneer de samenleving ervan overtuigd is dat deze kinderen gevaarlijk zijn, zal gezocht worden naar alle mogelijk bewijzen van kwade

⁹⁰ Vr. en Antw. Senaat, Vr. nr. 6-2185, 15 januari 2019 (L. BAJART).

bedoelingen, wat uiteindelijk een nieuwe voedingsbodem voor rekrutering kan creëren (MacVicar, 2020).

Bovendien wordt in het kinderrechtenverdrag discriminatie van kinderen op grond van de band met hun ouders uitdrukkelijk verboden. Kinderen moeten beschermd worden tegen iedere vorm van discriminatie of bestraffing op basis van meningen geuit of activiteiten gesteld door, of overtuigingen van, de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.⁹¹ Kinderen mogen dus niet anders behandeld worden omdat een familielid een bepaald geloof aanhangt of een misdrijf heeft gepleegd. Deze kinderen mogen niet veroordeeld worden vanwege de foute keuzes van hun ouders.

De Paris Principles vullen hierbij aan dat stigmatisering van kinderen in verband gebracht met gewapende groeperingen, een van de grootste hindernissen uitmaakt voor re-integratie. Gemeenschappen moeten voorbereid worden en negatieve percepties over deze kinderen moeten aangepakt worden, zodat de ruimere samenleving begrijpt dat deze kinderen in de eerste plaats steeds slachtoffers zijn.⁹²

Omwille van aangehaalde redenen is het noodzakelijk dat bij de uitwerking van re-integratieprogramma's steeds voldoende aandacht uitgaat naar de ruimere samenleving en haar bezorgdheden. Er moet vertrouwen opgebouwd worden tussen deze teruggekeerde kinderen en de ontvangende gemeenschap opdat radicalisering in de toekomst kan voorkomen worden (RAN, 2017; MacVicar, 2020). Hierbij kan het nefaste effect dat uitgaat van vooroordelen, vooringenomenheid en self-fulfilling prophecies aangepakt worden, daar dit onbedoelde gevolgen in de hand werkt (MacVicar, 2020). Want een kind dat positieve contacten kan onderhouden met leeftijdsgenoten, familie en de ruimere gemeenschap, kent veelal een betere re-integratie (Gorevan & Achilles, 2021).

Er kan geconcludeerd worden dat een ontvangende gemeenschap die deze kinderen kansen wil geven leidt tot stigmareductie, een betere re-integratie van deze kinderen en het bovendien zelfs preventieve effecten inhoudt. Het is van belang dat de samenleving bewuster omgaat met deze problematiek en inziet dat deze kinderen ongewild gruwel moesten doorstaan. Het uitbouwen van gemeenschapsinterventies zou hierbij een gepolitiseerde mentaliteit kunnen bestrijden. Onze Belgische samenleving moet meer correcte informatie ontvangen zodanig vooroordelen en negatieve percepties ingedijkt worden. Wanneer de bredere gemeenschap erin slaagt om

⁹¹ Art. 2 IVRK.

⁹² Paris Principles 2007, par. 7.39.

deze kinderen te erkennen als slachtoffers en bereid is hen kansen te geven, zal dit niet alleen de re-integratie van deze kinderen ten goede komen, maar de gehele islamgemeenschap die te maken krijgt met onterechte stigmatiseringen. Onder meer de media alsook de ruimere politieke koepel kunnen hier een grote rol in spelen.

4.5. Tussentijdse conclusie

Over het algemeen kan gesteld worden dat de hulpverleningsmogelijkheden die werden uitgewerkt voor teruggekeerde kinderen uit IS-conflictgebied haar vruchten afwerpt. Uit deze complexe kwestie bleek al snel duidelijk dat elk individueel dossier anders is en steeds moet gestreefd worden naar zorg op maat in zowel de begeleiding als de opvolging van ieder kind. Pleegzorg via netwerkplaatsing vormt hierbij de rode draad doorheen het hulpverleningstraject voor deze doelgroep, doch andere mogelijkheden worden indien nodig ontwikkeld en opgelegd.

Bovendien wordt via een multidisciplinair team een individueel traject uitgewerkt, worden wat-als scenario's uitgestippeld, wordt informatie aan elkaar doorgespeeld en tal van ondersteuning geboden. De gedeelde verantwoordelijkheid betreffende de opvolging van de evolutie van het hulpverleningstraject is positief, daar dit ervoor zorgt dat verschillende mensen met verschillende visies een blik kunnen werpen op het traject. Iedere vorm van begeleiding is adequaat omkaderd en alle nodige bijstand wordt voorzien. Ook de grootouders, die halsoverkop in quasi onwerkelijke situaties zijn terechtgekomen, worden niet aan hun lot overgelaten. De opvoedingsverantwoordelijken worden steeds betrokken en ondersteund, en contact tussen moeder en kind wordt in de mate van het mogelijke voorzien in het belang van het kind.

Doordat er geen sterk afgelijnde fases zijn maar elk traject voorwerp uitmaakt van een continue opvolging en evaluatie, kan steeds de meest geschikte en noodzakelijke ondersteuning uitgewerkt en geboden worden. Dit resulteert erin dat als deze kinderen toch een bedreiging vormen voor zichzelf of de samenleving, tijdig door verschillende actoren naar nieuwe mogelijkheden binnen de hulpverlening kan gezocht worden.

Het lijkt erop dat al het mogelijke in het werk gesteld wordt om deze kinderen de nodige zorgen te verlenen, zodanig zij eindelijk een kans krijgen om uit te groeien tot volwaardige burgers in onze Westerse maatschappij. Hierbij wordt duidelijk rekening gehouden met het advies zoals opgesteld in de RAN Manual.

Op de vraag of de Belgische Staat bekwaam is om deze zogenaamde 'kalifaatkinderen' op te vangen, kan een volmondig positief antwoord gegeven worden. De eerste vrijegeven

resultaten tonen aan dat deze kinderen in een zeer positieve richting evolueren en de Belgische Staat een mooi uitgewerkt en constructief hulpverleningslandschap voorhanden heeft. Het is nog te vroeg om te besluiten of de re-integratie ook op lange termijn werkt. Een lange termijnopvolging, intensieve begeleiding en monitoring van deze kinderen zal noodzakelijk zijn, maar de eerste resultaten lijken positief en geven geen reden tot twijfel. Als - met een grote nadruk op als - zou blijken dat er toch sprake is van tikkende tijdbommen, zal dit omwille van de aanklappende hulpverlening zeer snel gesignaleerd worden om tijdig over te schakelen naar een andere vorm van hulpverlening en bijstand.

5. Conclusie

Niettegenstaande reeds verschillende ‘Belgische’ kinderen konden terugkeren uit IS-conflictgebied (al dan niet ten gevolge van een actieve repatriëring), zitten er nog steeds tientallen ‘Belgische’ kinderen verspreid in de door oorlog verscheurde landen Syrië en Irak. Hen staat voorlopig een zeer onzeker lot te wachten.

De repatriëring van deze ‘Belgische’ ‘kalifaatkinderen’ had nooit een probleem mogen zijn. Het juridisch kader toont aan dat België duidelijke nationale en internationale verplichtingen heeft ten aanzien van deze ‘Belgische’ kinderen die vastzitten in het voormalige kalifaat. Iedere dag dat een repatriëring van een ‘Belgisch’ kind dat vastzit in IS-oorlogsgebied uitblijft, maakt de Belgische Staat zich schuldig aan het schenden van de rechten van een kind. Zo gaat het niet repatriëren van deze kinderen regelrecht in tegen de juridische verplichtingen zoals bepaald in het kinderrechtenverdrag, verplichtingen die de Belgische Staat overigens zichzelf heeft opgelegd.

Echter kwijnen kinderen die juridisch gezien het recht hebben op de Belgische nationaliteit nog steeds weg in de kampen waar de omstandigheden ronduit schrijnend zijn. Kinderen raken ondervoed, hebben dringende medische zorgen nodig en worden dag in dag uit geconfronteerd met geweld en angst. Een repatriëring is dus naast een harde juridische verplichting ook een urgente humanitaire noodzaak.

Bovendien dient de Staat een volwaardige re-integratie in de samenleving mogelijk te maken en deze kinderen de kans te geven die hen tot nu toe ontnomen werd. Ondanks de terughoudendheid om alle ‘Belgische’ kinderen te repatriëren, beschikt het Vlaamse hulpverleningslandschap over de professionele middelen en mogelijkheden om een dergelijke volwaardige re-integratie te bewerkstelligen. Voorts tonen evaluaties aan dat deze ‘Belgische’ kinderen niet de tikkende tijdbommen zijn zoals eerst gedacht. Het zijn geen gevaarlijke kinderen maar kinderen in gevaar. Helaas wordt pijnlijk duidelijk dat de keuzes en het lot van de ouders een schaduw werpt over het repatriëringdilemma rond de kinderen, ondanks dat actieve repatriëring de enige maatregel is die de veiligheid van deze kinderen én hun rechten in balans kan brengen.

Vervolgens is het nog langer rekken van deze situatie niet alleen uiterst nadelig voor de kinderen, het kan ook grote gevolgen met zich meebrengen voor de maatschappelijke veiligheid. IS komt ooit terug van nooit helemaal weggeweest. Deze groepering zal hierbij niet terugdeinzen om kwetsbare en onschuldige kinderen die momenteel door het Westen aan hun

lot worden overgelaten te rekruteren en indoctrineren volgens de IS-ideologie. Hoe langer repatriëring uitblijft, des te groter de kans dat de kinderen (terug) in handen van IS vallen en “IS 2.0” wordt klaargestoomd. Dit maakt dat de cirkel van terrorisme met andere woorden wordt gevoed wanneer regeringen de andere kant opkijken, iets wat mogelijks vroeg of laat nog zuur kan opbreken.

Deze ‘Belgische’ ‘kalifaatkinderen’ repatriëren getuigt dus niet van naïviteit, maar eerder van het omgekeerde. Het redt niet alleen deze kinderen, maar vrijwaart ook een toekomstige generatie van golven van extremisme en terrorisme. Ondanks dat België zich verschillende jaren kenmerkte door een gebrek aan verantwoordelijkheden en ontkenning van deze problematiek, kan gesteld worden dat met de repatriëring in juli 2021 het tij lijkt te keren. België zet hiermee stappen in de goede richting en lijkt hierbij een positief voorbeeld te stellen. Helaas is bij het schrijven van deze masterproef weer bijna een jaar verstreken, waarin geen nieuwe repatriëringen werden uitgevoerd.

Kortom, het is hoogdringend tijd om actie te ondernemen. De stappen die daarvoor gezet moeten worden zijn duidelijk en België beschikt over de mogelijkheden om alles in het werk te stellen wat een repatriëring en re-integratie van deze kinderen noodzakelijk acht. Echter mag het lot van deze kinderen niet langer afhankelijk zijn van publieke en politieke impopulariteit. Er moet verstandig beleid gevoerd worden, en niet een beleid dat op emoties is gebaseerd.

Er kan gesteld worden dat deze kinderen duidelijke afdwingbare rechten hebben, maar een stem of spreekbuis missen om die rechten te kunnen laten gelden. Ondanks de zeer uitdagende kwestie, lijkt het momenteel nog beheersbaar. Nu kunnen deze kinderen nog uitgroeien tot volwaardige burgers en kansen krijgen die ze nooit hebben gehad. Zij moeten de mogelijkheid krijgen om hun talenten te ontplooiën en dromen te realiseren. Zij verdienen gelijke kansen in een wereld die niet gekleurd wordt door wat ze hebben meegemaakt. Het is nog niet (voor alle ‘Belgische’ kinderen) te laat, maar het zou wel eens te laat kunnen zijn als de Belgische Staat niet dringend optreedt.

5.1. Aanbevelingen

Tot slot worden nog enkele aanbevelingen geformuleerd.

5.1.1. Europees repatriëringsbeleid

Een eerste aanbeveling bestaat uit het uitwerken van een Europees consistent repatriëringsbeleid ten aanzien van kinderen die vastzitten in IS-conflictgebied.

Waar tot voor kort nog veel Europese landen weigerden om burgers te repatriëren uit IS-conflictgebied, blijkt 2021 een kantelmoment te zijn. België was hiervan de aanleiding, daar zij als eerste Europese land een gecoördineerde repatriëringsmissie aankondigde in maart 2021 voor de ‘Belgische’ kinderen en hun moeders. Dit Belgisch voorbeeld wordt gevolgd door onder andere Denemarken, Duitsland en Zweden (Fadil, 2021). Er kan gesteld worden dat België moedige stappen heeft gezet in de goede richting.

Echter is er een gebrek aan gecoördineerde acties in Europa. Verschillende repatriëringsmissies naar verschillende (West-)Europese landen worden onafhankelijk van elkaar georganiseerd en uitgevoerd (Galindo, 2019; Vrancken, 2021). Door het gebrek aan een duidelijk Europees beleid of standpunt ten aanzien van kinderen van IS-strijders met een EU-burgerschap, reageren lidstaten dan ook zeer verschillend op deze kwestie (Galindo, 2019).

Helaas bevinden zich nog steeds veel kinderen in zeer mensonwaardige omstandigheden. Zoals eerder doorheen deze bijdrage duidelijk werd, is dit problematisch vanuit zowel mensenrechten- als veiligheidsstandpunt (Fadil, 2021). Gezien de verschillende gevolgen op lange termijn waartoe het uitblijven van repatriëringen kan leiden, dient een Europees beleid uitgewerkt te worden. Bij deze uitwerking, dienen lidstaten hun verantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van alle minderjarigen die de leeftijd van achttien jaar nog niet bereikten, overeenkomstig het kinderrechtenverdrag. België legt op heden de leeftijdsgrens op twaalf jaar. Echter garandeert het IVRK een beschermingsrecht voor alle kinderen beneden de leeftijd van achttien jaar.

Hierbij aanvullend wordt een repatriëring van het kind steeds samen met de primaire verzorger aanbevolen zolang het samen repatriëren in het belang van het kind is. Bovenstaand onderzoek legt de gevolgen van een scheiding tussen kind en de hechtingsfiguur bloot, wat ernstige (en mogelijks zelfs blijvende) gevolgen voor de ontwikkeling van het kind kan veroorzaken.

Een rechtvaardig en consistent beleid tot repatriëring van de kinderen, en bij uitbreiding van volwassenen, die zich in de kampen bevinden, is het enige wat respect voor de mensenrechten en veiligheid op lange termijn kan garanderen (Fadil, 2021).

5.1.2. Gemeenschapsinterventies

Als tweede aanbeveling wordt verwezen naar de uitbouw van gemeenschapsinterventies (zoals besproken onder 4.4.) zodat bewustwording in de samenleving wordt gecreëerd en vertrouwen wordt opgebouwd tussen de teruggekeerde kinderen en de ruimere gemeenschap. Dergelijke bewustmakings- en communicatiestrategieën die erin slagen om een ontvangende gemeenschap uit te bouwen, leiden tot stigmareductie en een betere re-integratie van deze teruggekeerde kinderen, alsook tot een reductie van angst in de samenleving ten aanzien van deze doelgroep.

Dit kan gedaan worden aan de hand van bewustmakings- en communicatiestrategieën, gesteund op een op kinderrechten gebaseerde aanpak en aangepast aan de doelgroep die tracht bereikt te worden. Het is van vitaal belang om deze strategieën te baseren op geloofwaardigheid. Hiervoor (a) wordt bewijsmateriaal gepresenteerd, (b) worden specifieke zorgen en angsten van de doelgroep aangepakt zonder deze angsten te ontkennen en (c) zal men partners identificeren die op basis van neutraliteit, nabijheid en deskundigheid het beste in staat zijn om dergelijke boodschappen af te leveren, zodanig legitimiteit en vertrouwen kan opgebouwd worden (UNODC, 2017).

Het is van belang dat een breed netwerk van actoren deze strategieën steunt, zodat verschillende standpunten vertegenwoordigd worden en de legitimiteit bevordert wordt. In samenwerking met de media kunnen deze boodschappen coherent en aan een ruim publiek verspreid worden (UNODC, 2017).

Tot slot wens ik de hoop uit te drukken dat deze masterproef aan al wie interesse vertoont in het onderwerp, een bredere kijk mag bieden op een problematiek waar we niet zomaar aan voorbij kunnen gaan. Een goede feitelijke kennis en een omkaderende studie bieden mijn inziens heel wat argumenten om als maatschappij duidelijke en verantwoorde keuzes te maken. Ik hoop van harte dat deze masterproef er is in geslaagd om het repatriëringsdilemma rond deze kinderen aan te scherpen, zodat de kinderen die zich nog steeds in IS-conflictgebied bevinden opgespoord en gerepatriëerd worden, en dat andere kinderen die ooit in gelijkaardige situatie terechtkomen, sneller op hulp zullen kunnen rekenen.

Literatuurlijst

Wetenschappelijke artikels

- Almohammad, A. (2018, February 19). ISIS Child Soldiers in Syria: The Structural and Predatory Recruitment, Enlistment, Pre-Training Indoctrination, Training, and Deployment. *The International Centre for Counter-Terrorism*, 8(14), 1-29. <https://doi.org/10.19165/2018.1.02>
- Azman, N. A. (2020, January). Islamic State's narratives of resilience and endurance. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 12(1), 82-86. <https://www.jstor.org/stable/pdf/26865755.pdf>
- Bakker, E., & de Bont, R. (2016, August 5). Belgian and Dutch Jihadist Foreign Fighters (2012-2015): Characteristics, Motivations, and Roles in the War in Syria and Iraq. *Small Wars & Insurgencies*, 27(5), 837-857. <https://doi.org/10.1080/09592318.2016.1209806>
- Berger, M. (2017). Kalifaat en de islamitische staat. *Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid*, 8(1), 6-24. <https://doi.org/10.5553/TvRRB/187977842017008001002>
- Coolsaet, R. (2015, januari). Wat drijft de Syriëstrijder? *Samenleving en Politiek*, 22(2-15), 4-13. https://www.researchgate.net/publication/294125452_Wat_drijft_de_Syriestrijder
- De Bondt, W. (2018, 20 juli). Je zal dát kind maar zijn. De ongewenste kinderen van IS-ouders. *Panopticon*, 39 (3), 237-240. <http://www.maklu-online.eu/en/tijdschrift/panopticon/jaargang-39/issue-3-may-june-2018/je-zal-dat-kind-maar-zijn-de-ongewenste-kinderen-v/>
- Jenkins, B. M. (2019). Options for Dealing with Islamic State Foreign Fighters Currently Detained in Syria. *CTC Sentinel*, 12(5), 11-23. <https://ctc.usma.edu/options-dealing-islamic-state-foreign-fighters-currently-detained-syria/>
- Kizilhan, J. I. (2019, May 27). Providing Psychosocial Care to Child Soldiers Living in Post-IS Iraq. *International Centre for Counter-Terrorism*, 10, 1-17. <https://doi.10.19165/2019.1.05>

- MacVicar, I. C. (2020, March 27). What About the Camp Followers—and their Children? *Journal for Deradicalization*, 22, 319-378. <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/331>
- Mehra, T., & Paulussen, C. (2019, March 6). The Repatriation of Foreign Fighters and Their Families: Options, Obligations, Morality and Long-Term Thinking. *International Centre for Counter-Terrorism*. <https://icct.nl/publication/the-repatriation-of-foreign-fighters-and-their-families-options-obligations-morality-and-long-term-thinking/>
- Pašagić, A. (2019, September 27). Between Child Soldiers and Terrorists: Reintegrating Child Members of the Islamic State. *Journal for Deradicalization*, 20, 109-155. <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/251>
- Raets, S., & Blondeel, E. (2020). De kruimels van het Kalifaat : het repatriëringdilemma rond de Belgische foreign terrorist fighters en hun families. *Panopticon*, 41(3), 298–307. <https://lib.ugent.be/nl/catalog/pug01:8665385>
- Stuifbergen, J. (2011). Kindsoldaten in conflictgebieden wereldwijd. *Tijdschrift voor Criminologie*, 53(4), 363-384. <https://search.proquest.com/docview/928437859/fulltextPDF/70204FD6C4B42E9PQ/1?accountid=11077>
- Van der Heide, L., & Geenen, J. (2017, August 28). Children of the Caliphate: Young IS Returnees and the Reintegration Challenge. *The International Centre for Counter Terrorisme*. <https://doi.10.19165/2017.1.09>
- Weine, S., Brahmatt, Z., Cardeli, E., & Ellis, H. (2020). Rapid review to inform the rehabilitation and reintegration of child returnees from the Islamitic State. *Annals of Global Health*, 86(1), 1-15. <https://doi.org/10.5334/aogh.2835>
- Wolfsteller, R. (2021, November 10). The Unrealized Potential of National Human Rights Institutions in Business and Human Rights Regulation: Conditions for Effective Engagement and Proposal for Reform. *Human Rights Review*, 23, 43-68. <https://doi.org.10.1007/s12142-021-00639-9>

Zandee, D. (2015, 6 oktober). Een jaar strijd tegen Islamitische Staat: de balans. *Clingendael Spectator*, 8(69), 1-6. <https://spectator.clingendael.org/nl/publicatie/een-jaar-strijd-tegen-islamitische-staat-de-balans>

Zara, G., & Farrington, D.P. (2013) “Assessment of Risk for Juvenile Compared With Adult Criminal Onset Implications for Policy, Prevention, and Intervention.” *Psychology, Public Policy, and Law*, 19(2), 235-249. <https://doi.org/10.1037/a0029050>

Zhang, Q., Loeber, R. & Stouthamer, M. (1997, June). “Developmental trends of delinquent attitudes and behaviors: replications and synthesis across domains, time, and samples”. *Journal of Quantitative Criminology*, 13(2), 181–215, <https://doi.org/10.1007/BF02221307>

Rapporten en grijze literatuur

Acheson, I., & Paul, A. (2020, November 9). *Marching home? Why repatriating foreign terrorist fighters is a pan-European priority* [Discussion paper]. European Policy Centre. <https://www.epc.eu/en/Publications/Marching-home~39173c>

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. (2016, 16 juni). *Leven bij ISIS, de mythe ontrafeld*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie. <https://www.aivd.nl/documenten/publicaties/2016/06/16/leven-bij-isis-in-het-arabisch>

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. (2017, 15 februari). *Terugkeerders in beeld*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. <https://www.aivd.nl/documenten/publicaties/2017/02/15/aivd-publicatie-terugkeerders-in-beeld>

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. (2017, 17 november). *Jihadistische vrouwen, een niet te onderschatten dreiging*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. <https://www.aivd.nl/documenten/publicaties/2017/11/17/jihadistische-vrouwen>

- Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. (2018, 5 november). *De erfenis van Syrië, mondiaal jihadisme blijft dreiging voor Europa*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie. <https://www.aivd.nl/documenten/publicaties/2018/11/05/aivd-publicatie-de-erfenis-van-syrie-mondiaal-jihadisme-blijft-dreiging-voor-europa>
- Bakker, E., de Roy van Zuijdewijn, J., & Sciarone, J. (2019, January). *Terugkeerders uit Jihadistische strijdgebieden. Een vergelijking tussen Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, het VK en de VS* [Technical report]. Institute of Security and Global Affairs. https://www.researchgate.net/publication/332383039_Terugkeerders_uit_jihadistische_strijdgebieden_Een_vergelijking_tussen_Nederland_Belgie_Denemarken_Duitsland_Frankrijk_het_VK_en_de_VS
- Brown, K. E., & Mohammed, F.N. (2021, December). *Gender-Sensitive Approaches to FTF Child Returnee Management* [Policy Brief]. International Centre for Counter-Terrorism. <https://icct.nl/app/uploads/2021/12/Gender-Sensitive-Approaches-to-FTF-Child-Returnee-Management.pdf>
- Gorevan, D., & Achilles, K. (2021, September 27). *When am I going to start to live? The urgent need to repatriate foreign children trapped in Al Hol and Roj Camps*. Save the Children. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/when_am_i_going_to_start_to_live_final_0.pdf/
- International Crisis Group. (2019, 18 November). *Women and Children First: Repatriating the Westerners Affiliated with ISIS* (Crisis Group Middle East Report N°208). <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/208-women-and-children-first.pdf>
- Khatib, L. (2015, June 29). *The Islamic State's Strategy: Lasting and Expanding*. Carnegie Middle East Center. https://carnegieendowment.org/files/islamic_state_strategy.pdf
- Kinderrechtencommissariaat. (2018). Jaarverslag 2017-2018: Hoe rekbaar is het kind? https://kinderrechten.be/sites/default/files/jaarverslag_krc_2017-2018_webversie_def.pdf

- Laytouss, B. (2021, June). *The Return of Women and Children of Foreign Terrorist Fighters to Europe after the Fall of ISIS: A Current State of Affairs*. Brussels International Center. <https://www.bic-rhr.com/research/return-women-and-children-foreign-terrorist-fighters-europe-after-fall-isis-current-state>
- Loots, G., Jamaï, H., & Fadil, N. (2020, 3 juli). *Eén jaar later. Belgische kinderen in Koerdische detentiekampen in Noord-oost-Syrië*. <https://usercontent.one/wp/youthatsocialrisk.be/wp-content/uploads/2020/07/Rapport-E%C3%A9n-jaar-later-3-juli-2020.pdf>
- Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, & Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. (2017). *Minderjarigen bij ISIS. Een publicatie van de NCTV en de AIVD*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. <https://www.aivd.nl/onderwerpen/terrorisme/documenten/publicaties/2017/04/06/minderjarigen-bij-isis-van-nctv-en-aivd>
- OCAD. (2021). *Activiteitenverslag 2020*. https://ocad.belgium.be/wp-content/uploads/2021/07/2020_Jaarverslag_web.pdf
- Radicalisation Awareness Network. (2017, July). *RAN MANUAL. Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families*. RAN Centre of Excellence. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files_en?file=2020-09/ran_br_a4_m10_en.pdf
- Renard, T., & Coolsaet, R. (2018). *Children in the Levant: Insights from Belgium on the dilemmas of repatriation and the challenges of reintegration* [Security Policy Brief]. Egmont Institute. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep21405.pdf>
- Renard, T., & Coolsaet, R. (2018). From the Kingdom to the Caliphate and Back: Returnees in Belgium. In T. Renard, & R. Coolsaet (Eds.), *Returnees: Who are they, why are they (not) coming back and how should we deal with them? Assessing policies on Returning Foreign Terrorist Fighters in Belgium, Germany, and the Netherlands* (Egmont Paper 101, pp. 19-40). Egmont Institute.

http://www.egmontinstitute.be/content/uploads/2018/02/egmont.papers.101_online_v1-3.pdf?type=pdf

Renard, T., & Coolsaet, R. (2020, October). *From bad to worse: The fate of European foreign fighters and families detained in Syria, one year after the Turkish offensive* [Security Policy Brief]. Egmont Institute. https://www.egmontinstitute.be/content/uploads/2020/10/SPB130_final.pdf?type=pdf

Rights & Security International. (2021). *Abandoned to Torture: Dehumanising rights violations against children and women in northeast Syria*. [https://www.rightsandsecurity.org/assets/downloads/Abandoned to Torture - Final Report.pdf](https://www.rightsandsecurity.org/assets/downloads/Abandoned_to_Torture_-_Final_Report.pdf)

Rights & Security International. (2022, 10 February). *Rights & Security International's Written Comments to the All-Party Parliamentary Group ('APPG') on Trafficked Britons in Syria*. [https://www.rightsandsecurity.org/assets/downloads/RSI written comments to APP G Trafficked Britons in Syria FINAL.pdf](https://www.rightsandsecurity.org/assets/downloads/RSI_written_comments_to_APPG_Trafficked_Britons_in_Syria_FINAL.pdf)

Van San, M. (2019). *Wanneer ouders een verkeerde keuze maken. Het gemeenschappelijk lot van de kinderen van Syriëgangers en NSB'ers*. Nederlands Jeugdinstituut Defence for Children. <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Mulock-Houwer-lezing-Wanneer-ouders-een-verkeerde-keuze-maken.pdf>

Weggemans, D., Peters, R., Bakker, E., & de Bont, R. (2016, januari). *Bestemming Syrië: Een exploratieve studie naar de leefsituatie van Nederlandse 'uitreizigers' in Syrië* [Technical Report]. Universiteit Leiden & Universiteit Amsterdam. <https://doi:10.13140/RG.2.1.5193.8966>

Webpagina's en websites

AllJazeera Centre For Studies. (2016, April 19). *Enigma of 'Baqiya wa Tatamadad': The Islamic State Organization's Military Survival*. <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2016/04/enigma-baqiya-wa-tatamadad-islamic-state-organizations-military-survival-160419081219493.html>

- Amonson, K. (2018, June 3). *Baqiya Wa Tatamadad (Lasting and Expanding): A Neoclassical Realist Analysis of the Daesh Quasi-State*. Small Wars Journal. <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/baqiya-wa-tatamadad-lasting-and-expanding-neoclassical-realist-analysis-daesh-quasi-state>
- Bladi. (2019, 19 mei). *Des enfants belges rapatriés de Syrie*. <https://www.bladi.net/enfants-belges-syrie.82830.html>
- Bomers, L., & Tijmstra, F. (2019, 8 november). *Handjevol teruggekeerde IS-kinderen maken het goed: 'Ze functioneren als gewone kinderen'*. EenVandaag. <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/handjevol-teruggekeerde-is-kinderen-maken-het-goed-ze-functioneren-als-gewone-kinderen/>
- Brinkel, Th. B. F. M. (2015, 20 april). *Een Westers antwoord op de Islamitische Staat. Dialoog met de Islam, geen confrontatie*. KVBK. <https://www.kvbk.nl/thema/internationalesamenwerking/artikel/een-westers-antwoord-op-de-islamitische-staat>
- Child Focus. (2022). *Internationale kinderontvoering door een ouder*. <https://childfocus.be/nl-be/Verdwijningen/Int-kinderontvoeringen-door-ouders/Waarover-gaat-dit>
- Counter Extremism Project. (2022). *Amir Muhammad Sa'id Abdal-Rahman al-Mawla a.k.a. Abu Ibrahim al-Hashimi al-Quraishi. Overview*. <https://www.counterextremism.com/extremists/amir-muhammad-sa%E2%80%99id-abdal-rahman-al-mawla-aka-abu-ibrahim-al-hashimi-al-quraishi>
- De Bock, S. (2017, 20 september). *100 Belgische kinderen van de jihad*. Koen Geens. <https://www.koengeens.be/news/2017/09/20/100-belgische-kinderen-van-de-jihad>
- De Morgen. (2019, 18 november). *Vijf Belgische baby's gestorven in kampen sinds val van IS*. <https://www.hln.be/de-krant/vijf-belgische-babys-gestorven-in-kampen-sinds-val-van-is~a1191653/>
- De Standaard. (2018, 19 juli). *België hoeft kinderen IS-strijders niet te repatriëren*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20180719_03623578

De Standaard. (2018, 26 december). *België moet alles doen om kinderen van Syriëstrijders en hun moeders uit Syrië terug te halen.*

https://www.standaard.be/cnt/dmf20181226_04062572

De Standaard. (2020, 25 december). *België repatrieert 9-jarige jongen uit Syrië.*

https://www.standaard.be/cnt/dmf20201225_96739252

De Standaard. (2021, 17 juli). *Belgische kinderen en vrouwen uit Syrië aangekomen in ons land.*

https://www.standaard.be/cnt/dmf20210717_93499337

Eeckhaut, M. (2021, 16 juli). *Voor het eerst IS-moeders en hun kinderen teruggebracht uit Syrië.* De Standaard. https://www.standaard.be/cnt/dmf20210716_95135252

Fadil, N. E. A. (2021, 28 december). *Europa heeft een eerlijk en consistent repatriëringsbeleid nodig voor zijn burgers in Noordoost-Syrië.* De Morgen.

<https://www.demorgen.be/meningen/europa-heeft-een-eerlijk-en-consistent-repatrieringsbeleid-nodig-voor-zijn-burgers-in-noordoost-syrie~be85b3c9/>

FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. (z.d.). *Geboorte uit een Belgische ouder.* Diplomatie Belgium.

[https://diplomatie.belgium.be/nl/Diensten/Diensten_in_het_buitenland/Belgische_nationaliteit/Toekenning/Geboorte_uit_Belgische_ouder#:~:text=na%2001.01.1985-.U%20bent%20Belg%20als%20u%3A,Belgische%20ouder%20\(vader%20of%20moeder\)](https://diplomatie.belgium.be/nl/Diensten/Diensten_in_het_buitenland/Belgische_nationaliteit/Toekenning/Geboorte_uit_Belgische_ouder#:~:text=na%2001.01.1985-.U%20bent%20Belg%20als%20u%3A,Belgische%20ouder%20(vader%20of%20moeder))

FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. (z.d.). *Syrië.* Diplomatie Belgium. Geraadpleegd op 12 februari 2022, van

https://diplomatie.belgium.be/nl/Diensten/Op_reis_in_het_buitenland/reisadviezen/syrie#:~:text=Belgi%C3%AB%20heeft%20geen%20ambassade%20of,lidstaat%20van%20de%20Europese%20Unie

FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. (z.d.). *Irak.* Diplomatie Belgium. Geraadpleegd op 12 februari 2022, van

https://diplomatie.belgium.be/nl/Diensten/Op_reis_in_het_buitenland/reisadviezen/irak

- Galindo, G. (2019, September 16). *Raised in limbo: The unmoored lives of Belgium's Islamic State children*. The Brussels Times. <https://www.brusselstimes.com/all-news/belgium-all-news/68387/raised-in-limbo-the-unmoored-lives-of-belgiums-islamic-state-children>
- Het Laatste Nieuws. (2018, 12 januari). *"Tikkende tijdbommen zitten beter ginder dan hier"*. <https://www.hln.be/de-krant/tikkende-tijdbommen-zitten-beter-ginder-dan-hier~a114622d/>
- Het Laatste Nieuws. (2019, 18 november). *Vijf Belgische baby's gestorven in kampen sinds val van IS*. <https://www.hln.be/de-krant/vijf-belgische-babys-gestorven-in-kampen-sinds-val-van-is~a1191653/>
- Het Laatste Nieuws. (2019, 7 november). *OCAD-baas: "Meeste Belgische kinderen in Syrische vluchtelingenkampen zijn 2, 3, 4 jaar oud en getraumatiseerd"*. <https://www.hln.be/binnenland/ocad-baas-meeste-belgische-kinderen-in-syrische-vluchtelingenkampen-zijn-2-3-4-jaar-oud-en-getraumatiseerd~acb0f3ff/>
- Hiroux, D. (2021, 4 maart). *België wil kinderen tot 12 jaar repatriëren uit IS-gevangenenkamp, IS-vrouwen worden 'geval per geval' bekeken*. VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/03/04/de-croo-kinderen-kamp/>
- Jeffrey, F. J. (2020, December 22). *Part 1: The Future of ISIS*. Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/article/part-1-future-isis>
- Jeugdhulp. (z.d.). *Verontrusting*. Vlaamse overheid. <https://www.jeugdhulp.be/aanbod/specifieke-situaties/verontrusting>
- Khan, Z. (2014, October 9). *Words matter in 'ISIS' war, so use 'Daesh'*. The Boston Globe. <https://www.uniba.it/ricerca/dipartimenti/lelia/Personale/docenti-a-contratto/meledandri-francesco/meledandri/workshop-di-traduzione/4%20-%20War%20and%20language.pdf>
- Kinderenteruguitkalifaat. (2022). *Waarom we de kinderen en moeders moeten terughalen*. <http://kinderenteruguitkalifaat.nl/waarom-moeten-we-de-kinderen-terughalen/>

Kinderrechtencommissariaat. (2022). Verdrag en protocollen. <https://kinderrechten.be/themas/kinderrechten/verdrag-en-protocollen#:~:text=Facultatieve%20protocollen,in%202014%20drie%20facultatieve%20protocollen>

Migration and Home Affairs. (2017, July). *Manual 'Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families'*. European Commission. https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/page/manual-responses-returnees-foreign-terrorist-fighters-and-their-families-july-2017_en

Ministère de l'Europe et de affaires étrangères, (2022). *Les principes et engagements de Paris pour protéger les enfants de la guerre*. Geraadpleegd op 30 april 2022, van <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/photos-videos-publications-infographies/cartes/les-principes-et-engagements-de-paris-pour-protéger-les-enfants-de-la-guerre/>

Neurink, J. (2019, 25 maart). *Kalifaat mag verslagen zijn, IS blijft actief. Syrische Koerden vierden dit weekeinde de val van het kalifaat. Maar met het gebied verliest IS nog niet zijn ideologie*. Het Parool. <https://www.parool.nl/wereld/kalifaat-mag-verslagen-zijn-is-blijft-actief~b25005a6/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

NOS. (2018, 29 oktober). *'Als we IS-kinderen nu weghalen, maken ze nog kans op een normale jeugd'*. <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2257017-als-we-is-kinderen-nuweghalen-maken-ze-nog-kans-op-een-normale-jeugd.html>

NOS. (2019, 22 mei). *Belgische artsen naar kampen Syrië om kinderen te helpen*. <https://nos.nl/artikel/2285822-belgische-artsen-naar-kampen-syrie-om-kinderen-te-helpen>

OCAD. (2020, 4 mei). *De dreiging van jihadisten daalt maar verdwijnt niet*. <https://ocad.belgium.be/de-dreiging-van-jihadisten-daalt-maar-verdwijnt-niet/?cn-reloaded=1>

OCAD. (2021). *Terugkeer van Belgische kinderen en hun moeders uit conflictzone in Syrië*. <https://ocad.belgium.be/terugkeer-van-belgische-kinderen-en-hun-moeders-uit-conflictzone-in-syrie/>

Opgroeien. (z.d.). *Opgroeien*. Vlaamse overheid.
https://www.opgroeien.be/opgroeien/organisatie#Lokale_werking_Opgroeien

RTL Nieuws. (2019, 23 maart). *'IS-kalifaat nu écht verslagen', zou laatste grondgebied kwijt zijn*.
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/4652321/kalifaat-sdf-terreurbeweging-verslagen-syrie>

Save the Children (2022, 23 maart). *Speed up repatriations or foreign children could be stuck in North East Syria camps for up to 30 years, warns Save the Children*.
<https://www.savethechildren.net/news/speed-repatriations-or-foreign-children-could-be-stuck-north-east-syria-camps-30-years-warns#:~:text=23%20March%202022%20%E2%80%93%20It%20will,Save%20the%20Children%5Bi%5D>

Save the Children. (2020, 11 mei). *Haal kinderen uit Syrisch kamp voor corona uitbreekt*.
<https://www.savethechildren.nl/actueel/nieuws/2020/haal-kinderen-uit-syrisch-kamp-voor-corona-uitbreekt>

UNHCR. (2014n 1 juli). *België zet belangrijke stap in de strijd tegen staatloosheid*.
<https://www.unhcr.org/be/nl/11393-belgie-zet-belangrijke-stap-de-strijd-tegen-staatloosheid.html>

UNICEF. (2019, July 17). *Unwanted, exploited and abused: Tens of thousands of children in Al-Hol camp and several parts of Syria in limbo amid dire humanitarian needs. UNICEF calls for improved humanitarian access and protection of children including re-integration into local communities and safe return to home countries*.
<https://www.unicef.org/press-releases/unwanted-exploited-and-abused-tens-thousands-children-al-hol-camp-and-several-parts>

Van Vlierden, G. (2021, 17 juli). *Tijdlijn. Repatriëring van IS'ers: de lange weg terug uit Syrië*. Het Laatste Nieuws. https://www.hln.be/islamitische-staat/tijdlijn-repatriëring-van-isers-de-lange-weg-terug-uit-syrie~a4b0559b/?cb=e7dec55b760756f9515b26bc5bb73b3b&auth_rd=1

- Van Zon, H. (2019, 23 Maart). *Waarom de val van het kalifaat niet het einde van Islamitische Staat betekent*. Het Laatste Nieuws. <https://www.hln.be/buitenland/waarom-de-val-van-het-kalifaat-niet-het-einde-van-islamitische-staat-betekent~a91bb6c7/>
- Vanrenterghem, A. (2020, 20 januari). *Vier kinderen van Belgische IS-vrouwen vanuit Turkije teruggekeerd naar ons land*". VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/01/20/4-kinderen-van-belgische-is-vrouwen-keren-vanuit-turkije-terug-n/>
- Vlaamse overheid. (z.d.). *Intrafamiliaal en gendergerelateerd geweld. Maatschappelijk onderzoek*. <https://www.vlaanderen.be/maatschappelijk-onderzoek>
- Vrancken, I. (2021, 7 juni). *België bereidt terugkeer IS-vrouwen vanuit kamp in Syrië voor, Rudi Vranckx: "Dossier dat al 3 jaar zit te verzieken"*. VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/06/03/belgie-bereidt-terugkeer-voor-van-tweede-groep-is-vrouwen-en-hun/#:~:text=9%20moeders%20zijn%20in%20kamp,zij%20hebben%20samen%2017%20kinderen>
- VRT NWS. (2019). *Repatriëring 6 Belgische kinderen van IS-strijders uit Syrië is al volop aan de gang: wie zijn ze?* <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/06/13/is-kinderen-2/>
- Winckelmans, W. (2018, 18 december). *Vlaanderen verdeeld over lot kinderen Syriëstrijders*. De Standaard. https://www.standaard.be/cnt/dmf20181217_04042150?_section=67251385&utm

Boeken en naslagwerken

- Abramson, B. (2008). *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child.. Article 2. The Right of Non-Discrimination*. Martinus Nijhoff Publishers. <https://brill.com/view/title/11624>
- Holmes, J. (2014). *John Bowlby and Attachment Theory* (2^e ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315879772>

Johnston, P.B., Alami, M., Clarke, C.P., & Shatz, H.J. (2019). *Return and Expand? The Finances and Prospects of the Islamic State After the Caliphate*. RAND. <https://doi.org/10.7249/RR3046>

Revkin, M. (2018). "I Am Nothing Without A Weapon". In O'Neil, S. & Van Broeckhoven, K. (Eds.), *Cradled by conflict. Child involvement with armed groups in contemporary conflict* (pp. 103-139). United Nations University. <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/cradled-conflict-child-involvement-armed-groups-contemporary-conflict/>

UN Counter-Terrorism Centre. (z.d.). *Children affected by the foreign-fighter phenomenon: ensuring a child rights-based approach*. United Nations Office of Counter-Terrorism. <https://www.un.org/counterterrorism/handbook-children-affected-foreign-fighter-phenomenon-ensuring-child-rights-based-approach>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2017). *Handbook on Children Recruited and Exploited by Terrorist and Violent Extremist Groups: The Role of the Justice System*. [https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Child-Victims/Handbook on Children Recruited and Exploited by Terrorist and Violent Extremist Groups the Role of the Justice System.E.pdf](https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Child-Victims/Handbook_on_Children_Recruited_and_Exploited_by_Terrorist_and_Violent_Extremist_Groups_the_Role_of_the_Justice_System.E.pdf)

Audiovisuele werken

Voor Vrijheid en Wetenschap (2021, 14 juni). *Gerrit Loots (VUB) en Rudi Vranckx over het terugkeerbeleid van IS-vrouwen* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=joae-Ke awg>

Wetgeving

Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, BS 3 september 1807.

Decreet van 12 juli 2013 betreffende Integrale Jeugdhulp, BS 1 maart 2014, 65154.

Decreet van 15 februari 2019 betreffende het Jeugddelinquentierecht, BS 26 april 2019, 40.831.

Europees Verdrag 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *BS* 19 augustus 1995.

Guterres, A. Key Principles for the Protection, Repatriation, Prosecution, Rehabilitation and Reintegration of Women and Children with Links to United Nations Listed Terrorist Groups. United Nations, 2019.

Internationaal Verdrag van New York 19 december 1966 inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, *BS* 6 juli 1983.

Internationaal Verdrag van New York 20 november 1989 inzake de Rechten van het kind, *BS* 17 januari 1992.

Resolutie 2396 (2017) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (21 december 2017), *UN Doc. S/RES/2396 (2017)*.

UNICEF, The Paris Principles. Principles and guidelines on children associated with armed forces or armed groups, February 2007.

Universele Verklaring van 10 december 1948 voor de Rechten van de Mens, *BS* 31 maart 1949, 2488.

Verdrag van de Verenigde Naties tot beperking der Staatloosheid van 30 augustus 1961, *BS* 4 november 2014.

Wet 25 mei 2000 houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake kinderen in gewapend conflict, *BS* 29 april 2002.

Wet van 8 april 1965 betreffende de Jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965, 4014.

Wet van 9 juni 1999 houdende instemming met het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, aangenomen te New York op 10 december 1984, *BS* 28 oktober 1999.

Wetboek van de Belgische Nationaliteit van 28 juni 1984, BS 12 juli 1984, 10100.

Rechtspraak

Brussel (KG) (Fr.) 30 oktober 2019, JLMB 2019, afl. 39, 1862

Brussel (KG) 21 oktober 2020, nr. 2020/KR/16

Brussel (KG), 21 oktober 2020, nr. 2020/KR/2

Brussel 12 september 2018, nr. 2018/KR/45

Brussel 5 maart 2020, nr. 2019/KR/60

Brussel 5 maart 2020, nr. 2020/KR/3

Rb. Brussel (KG) (Nl.) 25 februari 2020, 2020/XX/C (geanonimiseerd rolnummer)

Rb. Brussel (Nl.) 11 december 2019, nr. 19/90/C

Secundaire wetgeving

De Brucker, L. “Noot: Het recht op consulaire bijstand vanuit nationaal-, Europees- en internationaalrechtelijk perspectief. Naar een subjectief recht op repatriëring voor kinderen van Syriëstrijders?” *Tijdschrift Jeugd- en Kinderrechten*, 2020/3, 194-210.

NATIONALE COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (NCRK), *Advies over de onverwijilde repatriëring van alle Belgische kinderen en alle kinderen die onder de Belgische jurisdictie vallen en betrokken zijn bij gewapende conflicten in Syrië en Irak*, 19 mei 2019, https://ncrk-cnde.be/IMG/pdf/ncrk_adv_-_advies_repatriering-4.pdf

Raad van de Europese Unie nr. 6900/17/GdK/lwp, 6 maart 2017.

Vandewiele, T. *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child. Optional Protocol: The Involvement of Children in Armed Conflicts*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.

Wauters, E. & Wouters J. “Moeders en kinderen van Syriëstrijders: over de volkenrechtelijke verplichtingen van de Belgische Staat”. *Tijdschrift Jeugd- en Kinderrechten*, 2019/1, 80-88.

Wauters, E. “Noot: De terugkeer van kinderen en ouder(s) uit Syrië: Nadruk op scheiding en bewijs van afstamming te midden van toenemende consternatie in de detentiekampen”, *Tijdschrift Jeugd- en Kinderrechten*, 2021/2, p. 130-136.

Wauters, E. “Noot: De terugkeer van kinderen en ouder(s) uit Syrië: Nadruk op scheiding en bewijs van afstamming te midden van toenemende consternatie in de detentiekampen”, *Tijdschrift Jeugd- en Kinderrechten*, 2021/2, 136-142.

Parlementaire stukken

Verslag Parlementaire Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedesbestrijding over de begeleiding van teruggekeerde kinderen uit IS-gebied, Parl.St., 2019-20, nr. 2989.

Verslag plenaire vergadering. Actuele vraag van Immanuel De Reuse aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de repatriëring van IS-terroristen en hun kinderen, Parl.St. 2020-21, nr. 675.

Vr. en Antw. Vl.Parl., Vr. nr. 339, 3 februari 2022 (N. SMINATE, antw. W. BEKE).

Vr. en Antw. Vl.Parl., Vr. nr. 718, 10 juni 2021 (F. SAEYS, antw. W. BEKE).

Vr. en Antw. Senaat, Vr. nr. 6-2185, 15 januari 2019 (L. BAJART).

PERSBERICHT

“Hun tijd raakt op en IS haalt ons in: waarom de Belgische ‘kalifaatkinderen’ moeten gerepatrieerd worden”

Welke verplichtingen heeft de Belgische Staat ten aanzien van de Belgische kinderen die vastzitten in het (gevallen) kalifaat? Is een repatriëring de beste oplossing op lange termijn? Het antwoord op deze vragen werd onderzocht in een thésisonderzoek aan UGent. België blijkt harde juridische verplichtingen te hebben ten aanzien van deze kinderen. Bovendien maakt een repatriëring niet alleen een einde aan de mensenwaardige situaties waarin deze kinderen leven. Het helpt ook de cyclus van terrorisme in te dijken.

Harde juridische verplichting

Juridisch gezien heeft België verschillende nationale en internationale verplichtingen ten aanzien van de kinderen met een Belgische link die vastzitten in IS-conflictgebied. Het gaat om kinderen die door hun Belgische ouders werden meegesleurd naar het (voormalige) kalifaat of er zijn geboren uit een Belgische ouder. De repatriëring van deze kinderen had nooit een probleem mogen zijn. Deze kinderen groeien op in onvoorstelbare en mensenwaardige omstandigheden. Ze raken ondervoed, drogen uit, hebben dringend medische zorgen nodig, vallen ten prooi aan (seksueel) geweld en mishandelingen en doorstaan continue stress. Deze kinderen zijn slachtoffer van de keuzes van hun ouders, een keuze waarin ze zelf geen inspraak hebben.

De succesvolle actieve repatriëring in juli 2021 toont aan dat België zijn verantwoordelijkheden moet en ook kan opnemen. Er werden zeer moedige stappen in de juiste richting genomen. Het bleek vervolgens een voorbeeld dat werd gevolgd door verschillende andere Europese landen.

Maar laten we niet vergeten dat er nog steeds verschillende kinderen met een Belgische link vastzitten in oorlogsgebied. Deze kinderen kijken met andere woorden nog steeds een zeer onzeker lot in de ogen.

Geen tikkende tijdbommen

Het onderzoek toont aan dat het Vlaamse hulpverleningslandschap in staat is om deze kinderen op te vangen. Het hulpverleningssysteem beschikt over de middelen en mogelijkheden om deze kinderen een gepast traject op maat aan te bieden en het af te laten stemmen op de noden van deze kinderen. Bovendien tonen evaluaties van reeds teruggekeerde Belgische kinderen aan dat zij helemaal geen tikkende tijdbommen zijn zoals vaak wordt gedacht. Het zijn slachtoffers van gruwel en geweld waar zij nooit voor gekozen hebben. Het zijn veelal getraumatiseerde kleuters die mits de nodige zorg en ondersteuning kunnen uitgroeien tot volwaardige burgers die een zinvolle plek in de maatschappij kunnen bekleden.

IS komt terug van nooit weggeweest

De invloed van IS in de kampen neemt toe. Meer en meer IS-sympathisanten duwen de IS-ideologie binnenin de kampen door, kinderen verdwijnen en IS-aanhangers ontsnappen. Een repatriëring van deze kinderen en bij uitbreiding hun gezinnen dringt zich op. IS zal niet terugdeinzen om deze kwetsbare en onschuldige kinderen te rekruteren en indoctrineren volgens de IS-ideologie. Dit zal ertoe leiden dat een nieuwe IS-generatie wordt klaargestoomd en “IS 2.0” wordt uitgebouwd. Bovendien blijkt het Noord-Syrische kamp Al-Hol zelfs overvallen te zijn door IS. Voor de kinderen die zich in dit kamp bevinden komt hulp mogelijks te laat.

Wees snel, voor het helemaal te laat is

Kinderen kwijnen weg in zéér mensonterende omstandigheden. Deze Belgische kinderen die zich momenteel in het IS-conflictgebied bevinden moeten

dringend opgespoord en gerepatriëerd worden. Niet alleen voor hun eigen veiligheid, maar ook voor onze maatschappelijke veiligheid. Elke dag die voorbijgaat waarin geen repatriëring wordt uitgevoerd, is opnieuw een dag waarin België zich schuldig maakt aan het schenden van deze kinderen hun rechten. Elke dag dat deze kinderen aan hun lot worden overgelaten, vergroot het risico dat zij (terug) in handen vallen van IS. En wanneer dat gebeurt, wordt de kans alsmaar groter dat een nieuwe generatie militanten wordt klaargestoomd. De cirkel van terrorisme wordt met andere woorden gevoed als België haar onderdanen niet repatriëert. Het is hoogdringend tijd dat er actie wordt ondernomen. Spoor de achtergebleven kinderen met een Belgische link op en stel een repatriëring op poten. België weet hoe het moet, waarom het moet en dat het kan.

Gent, 16 mei 2022.

Bijlagen

Data Management Plan

Ghent University (UGent): Faculty of Law & Criminology DMP +

Administrative Data

Date of first version

02/05/2022

Date of last update

13/05/2022

1. Data Collection

1.1 What data will you collect or create?

Deze bijdrage verzamelt (actuele) literatuur teneinde aan de hand van een diepgaand bureauonderzoek de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. De verzamelde data is steeds publiek toegankelijke informatie. Aan de hand van een kritische reflectie wordt deze data geïnterpreteerd en verwerkt.

1.2 How will the data be collected or created?

Verschillende online databanken worden geraadpleegd om wetenschappelijke en juridische literatuur op te zoeken en te verzamelen. Specifieker wordt data verzameld uit voornamelijk wetenschappelijke artikels, rapporten en (juridische) tijdschriften, gecombineerd met wetgeving, rechtspraak en mediabronnen.

Deze data wordt steeds in verschillende mapjes onderverdeeld per onderwerp. Zo wordt bijvoorbeeld een onderscheid gemaakt tussen wetenschappelijke literatuur gaande over de kinderen van het kalifaat in het algemeen, of literatuur die specifiek van toepassing is op de kinderen van het kalifaat met een Belgische link. Ook de wetgeving en rechtspraak wordt op een gelijkaardige manier opgedeeld. Op die manier wordt alles geordend en gestructureerd bijgehouden.

Daarnaast werd ook een Word-document opgemaakt waarin de titel van elke verzamelde bron wordt vermeld, gevolgd door enkele kernwoorden waarover deze bron gaat. Op die manier kan specifieke informatie snel teruggevonden worden.

2. Data Documentation and Metadata

2.1 How will you document the data?

De verzamelde literatuur wordt samengebracht in mijn masterproef in het format van een wetenschappelijk artikel. Het tijdsbestek waarop deze masterproef is gebaseerd wordt duidelijk vermeld. Omwille van het actuele onderwerp is het mogelijk dat de situatie snel evolueert of veranderingen ondergaat. De structuur van deze masterproef bestaat uit een inleiding, corpus en conclusie. Het data management plan wordt als bijlage toegevoegd.

3. Ethics, Legal Issues and Confidentiality

3.1 How will you manage ethics?

Approval by the Ethical Committee of the Faculty is neither required nor desirable. Voor dit onderzoek wordt louter gebruik gemaakt van gepubliceerde en dus publiek verkrijgbare informatie. Een goedkeuring van het Medisch Ethisch Comité of het Ethisch Comité is niet vereist.

3.2 How will you manage any confidentiality issues?

Er wordt geen persoonlijke of vertrouwelijke informatie verzameld. Alle informatie die terug te vinden is in deze masterproef is publiekelijk verkrijgbaar. Ook een informed consent is daarom niet van toepassing.

3.3 How will you manage intellectual property rights issues?

Er wordt steeds gerefereerd naar de auteurs wanneer literatuur wordt verwerkt. Deze referenties worden eveneens opgenomen in de literatuurlijst.

4. Data Storage and Backup during Research

4.1 How will you store and backup data during research?

De data wordt opgeslagen op de persoonlijke computer van de onderzoeker. Daarnaast wordt de verzamelde data bewaard op een externe harde schijf.

4.2 How will you ensure that stored data are secure?

De data is enkel terug te vinden op de persoonlijke computer van de onderzoeker die beveiligd is met een wachtwoord. Ook de externe harde schijf is enkel toegankelijk voor de onderzoeker.

5. Data Selection and Preservation after Research

5.1 Which data should be retained for preservation and/or sharing?

Alle verzamelde en verwerkte data kan bewaard worden. Vernietiging van bepaalde informatie is niet noodzakelijk.

5.2 What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

De data zal opgeslagen blijven op een externe harde schijf.

6. Data Sharing

6.1 Are any restrictions on data sharing required?

De verzamelde en verwerkte data bevatten geen persoonlijke gegevens. Daarnaast wordt bij de verwerkte data steeds gerefereerd naar de auteur in-tekst alsook wordt de auteur opgenomen in de literatuurlijst achteraan de masterproef.

6.2 How will you share data selected for sharing?

Deze masterproef zal mogelijks toegankelijk zijn voor bevoegden via de online bib van Ugent (lib.ugent.be). Daarnaast kan iedereen die interesse heeft in dit onderwerp de onderzoeker aanspreken en toegang vragen.

7. Responsibilities and Resources

7.1 Who will be responsible for data management?

De onderzoeker, Delphine Libbrecht, draagt de verantwoordelijkheid over het opstellen, bijstellen en uitvoeren van het data management plan. Wanneer het masterdiploma is behaald, zal iedereen die interesse heeft en zich wenst te verdiepen in dit onderwerp een verzoek kunnen indienen bij de onderzoeker om toegang te krijgen tot deze masterproef. Daarnaast zal deze elektronisch beschikbaar worden gesteld worden de online bibliotheek van Ugent (lib.ugent.be).

7.2 Will you need additional resources to implement your DMP?

Neen.